

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання
Кафедра національної безпеки та політології

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра на тему:
**«Медіаконтент, присвячений російсько-українській війні, як загроза для
національної безпеки України»**

Виконав студент II курсу, групи ЗМНб-21,
спеціальності 256 Національна безпека (за
окремими сферами забезпечення і видами
діяльності)

Паламаренко Олег Ігорович

Керівник – кандидат наук з державного
управління, доцент

Шершньова Олена Володимирівна

Рецензент – кандидат політичних наук, доцент

Шинкарук Антон Любомирович

Острог, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІАКОНТЕНТУ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	7
1.1 Інформаційна війна та медіаконтент у системі гібридних загроз	7
1.2 Деструктивний медіаконтент як фактор впливу на національну безпеку	11
Висновки до 1 розділу	16
РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМИ ТА КАНАЛИ ВПЛИВУ МЕДІАКОНТЕНТУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	17
2.1 Механізми деструктивного інформаційного впливу	17
2.2 Цифрові платформи, алгоритми та цільові аудиторії інформаційного впливу	27
Висновки до 2 розділу	44
РОЗДІЛ 3 ОЦІНКА ВПЛИВУ МЕДІАКОНТЕНТУ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ.....	45
3.1 Методика оцінки впливу медіаконтенту на національну безпеку.....	45
3.2 Аналіз кейсів медіаконтенту та їхнього впливу на безпекове середовище України.....	49
3.3 Рекомендації щодо мінімізації негативного впливу медіаконтенту в системі національної безпеки України	54
3.3.1 Рекомендації для органів державної влади.....	55
3.3.2. Рекомендації для сектору безпеки і оборони.....	60
3.3.3. Рекомендації для медіа та журналістів.....	64
Висновки до 3 розділу	69
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження: В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України інформаційний простір перетворився на один із ключових театрів ведення війни. Поряд із традиційними військовими засобами активно застосовуються інформаційно-психологічні операції, дезінформація, маніпулятивний медіаконтент та цифрові технології впливу, спрямовані на підрив обороноздатності держави, деморалізацію населення та вплив на прийняття управлінських рішень. У сучасних умовах інформація перестає бути лише засобом передачі знань і набуває стратегічного значення, стаючи інструментом формування суспільної свідомості, поведінки та політичних процесів.

У цьому контексті медіаконтент виконує не лише комунікативну, але й безпекову функцію. Поширення чутливої інформації, публікація матеріалів, що розкривають військові позиції, результати ударів, переміщення техніки або формують викривлене уявлення про перебіг бойових дій, може створювати реальні загрози для сектору безпеки і оборони України. Особливу небезпеку становлять дезінформація, фейки, маніпулятивні наративи та координовані інформаційні операції, які активно реалізуються через соціальні мережі, месенджери, відеоплатформи та цифрові алгоритми поширення контенту.

Сучасне цифрове медіасередовище характеризується високою швидкістю поширення інформації, алгоритмічним просуванням емоційно насиченого контенту та можливістю адресного впливу на окремі цільові аудиторії. У результаті медіаконтент здатний впливати на морально-психологічний стан населення, рівень довіри до державних інституцій, соціальну стабільність, міжнародну підтримку України та функціонування сектору безпеки і оборони.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення механізмів впливу медіаконтенту на національну безпеку України

в умовах гібридної війни, а також потребою розробки ефективних підходів до оцінки інформаційних загроз та мінімізації їх негативного впливу.

Стан наукової розробленості теми: Проблематика інформаційної війни, дезінформації, пропаганди та медіавпливу активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять концепції встановлення «порядку денного» та фреймінгу, запропоновані М. Маккомбсом, Д. Шоу та Р. Ентманом, теорія м'якої сили Дж. Ная, а також сучасні дослідження інформаційної війни та цифрового інформаційного впливу, представлені у працях П. Померанцева, Т. Ріда, С.-Д. Бахманна та інших дослідників.

Особливу увагу науковці приділяють проблемам дезінформації, інформаційно-психологічних операцій, алгоритмічного поширення контенту та ролі цифрових платформ у сучасному інформаційному протистоянні. Значний масив досліджень присвячений аналізу впливу соціальних мереж, Telegram-каналів, бот-мереж, AI-генерованого контенту та дипфейк-технологій на суспільну свідомість і національну безпеку держав.

Водночас динамічний характер сучасного цифрового медіасередовища та специфіка російсько-української війни зумовлюють необхідність подальшого дослідження впливу медіаконтенту на національну безпеку України. Особливо актуальним залишається питання комплексної оцінки деструктивного інформаційного впливу, механізмів формування маніпулятивних наративів та їх впливу на суспільну стійкість і функціонування сектору безпеки та оборони.

Постановка проблеми: Зумовлене стрімким зростанням значення медіаконтенту як стратегічного інструменту психологічного та інформаційного впливу в умовах сучасної гібридної війни, а також наявним браком комплексних науково-методологічних підходів до оцінки його наслідків, це дослідження спрямоване на всебічне з'ясування конкретних механізмів, закономірностей та характеру впливу медіаматеріалів,

присвячених російсько-українській війні, на стабільність та архітектуру національної безпеки України.

Мета дослідження: аналіз впливу медіаконтенту, пов'язаного з російсько-українською війною, на національну безпеку України, а також розробка методики оцінки такого впливу з урахуванням сучасних викликів цифрового інформаційного середовища.

Для реалізації мети було поставлено такі **завдання дослідження:**

- Визначити роль медіаконтенту як інструменту стратегічного впливу.
- Проаналізувати інструментарій інформаційного протиборства, зокрема механізми дезінформації й маніпуляцій, канали їх поширення та ключові цільові аудиторії.
- Охарактеризувати основні загрози національній безпеці, що виникають унаслідок продукування та тиражування деструктивного медіаконтенту.
- Розробити комплексну методику оцінки та моніторингу деструктивного впливу медіаконтенту на стан національної безпеки держави.
- Сформулювати практичні рекомендації щодо нейтралізації негативного інформаційного впливу та зміцнення стійкості національного медіапростору.

Об'єкт дослідження: медіаконтент, присвячений російсько-українській війні.

Предмет дослідження: вплив медіаконтенту на національну безпеку України в умовах повномасштабної війни.

Методологічна база дослідження: для написання роботи було використано такі методи дослідження, як контент-аналіз (дослідження змісту медіаконтенту та виявлення інформаційних наративів), порівняльний аналіз (зіставлення різних форм інформаційного впливу), системний підхід (комплексний аналіз взаємозв'язку медіаконтенту та національної безпеки), класифікаційний метод (виокремлення основних видів інформаційних загроз за спільними ознаками), кейс-метод (дослідження конкретних прикладів впливу медіаконтенту на безпекове середовище України), аналіз та синтез

(детальний розбір наукової літератури, вивчення механізмів інформаційного впливу, цифрового медіасередовища та ролі сучасних ІТ в гібридній війні), а також узагальнення (збір, теоретичне осмислення та впорядкування усього емпіричного матеріалу щодо інформаційної безпеки держави).

Наукова та практична значущість роботи: Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні впливу медіаконтенту, присвяченого російсько-українській війні, на національну безпеку України, а також у розробці методики оцінки такого впливу з урахуванням сучасних особливостей цифрового інформаційного середовища.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованої методики оцінки медіаконтенту в діяльності органів державної влади, структур сектору безпеки і оборони, медіаорганізацій та аналітичних центрів з метою мінімізації інформаційних загроз, підвищення рівня інформаційної безпеки держави та формування ефективних механізмів протидії деструктивному інформаційному впливу.

Структура роботи: магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. У першому розділі досліджено теоретичні засади інформаційної війни як складової гібридного протистояння, роль медіаконтенту як інструменту інформаційного впливу, а також особливості впливу інформації на національну безпеку. У другому розділі проаналізовано механізми деструктивного інформаційного впливу в умовах російсько-української війни, особливості функціонування цифрового медіасередовища, психологічні механізми інформаційного впливу. У третьому розділі передбачено дослідження практичних аспектів оцінки впливу медіаконтенту на національну безпеку України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДІАКОНТЕНТУ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1 Інформаційна війна та медіаконтент у системі гібридних загроз

У сучасних умовах збройні конфлікти набувають комплексного характеру, поєднуючи військові, політичні, економічні та інформаційні інструменти впливу. Такий тип протистояння визначається як гібридна війна, невід'ємною складовою якої є інформаційна війна. Її особливістю є використання інформації не лише як засобу комунікації, але і як інструменту впливу, здатного змінювати поведінку, переконання та соціальні процеси.

Інформаційна війна являє собою цілеспрямовану діяльність, спрямовану на вплив на свідомість населення, політичні рішення та міжнародне сприйняття конфлікту шляхом використання медіа, інформаційних технологій і комунікаційних стратегій. Її метою є підрив довіри до державних інституцій, дестабілізація суспільства, формування вигідних наративів і послаблення противника без прямого військового впливу.

Ключовим інструментом інформаційної війни виступає медіаконтент, який є системно створюваним і поширюваним інформаційним продуктом, що відображає або інтерпретує події війни та впливає на суспільну свідомість через інформаційні, психологічні та ідеологічні механізми. Він охоплює широкий спектр форматів - від новин і аналітики до контенту в соціальних мережах і візуальної пропаганди - та здатен виконувати як інформативну, так і маніпулятивну функцію.

Роль медіа в умовах конфлікту може бути пояснена через низку ключових теоретичних підходів. Зокрема, теорія м'якої сили, запропонована Дж. Нає, підкреслює, що держави можуть досягати своїх цілей не лише через примус або силу, але й через привабливість, переконання та формування бажаних образів [5]. У цьому контексті інформаційні кампанії та медіаконтент

виступають інструментом впливу на цінності, переконання і поведінку аудиторії, що дозволяє досягати стратегічних цілей без прямого застосування військової сили [7].

Не менш важливою є теорія порядку денного, відповідно до якої медіа визначають не те, що думати, а про що думати [1]. Через відбір тем, акцентування уваги на певних подіях та ігнорування інших медіа формують порядок денний, впливаючи на сприйняття важливості тих чи інших питань [2]. У контексті російсько-української війни це означає можливість штучного зміщення уваги аудиторії, наприклад, з реальних подій на другорядні або маніпулятивно інтерпретовані.

Доповнює цей підхід теорія фреймінгу, яка пояснює, як саме подається інформація [3]. Вона передбачає, що значення має не лише факт, але і спосіб його інтерпретації через підбір слів, емоційне забарвлення, контекст та акценти. Саме через фреймінг формується уявлення аудиторії про події, створюються образи «жертви» і «агресора», «перемоги» або «зради», що безпосередньо впливає на оцінку ситуації та поведінкові реакції [4].

У межах російсько-української війни російська федерація активно використовує всі зазначені механізми як елементи інформаційної стратегії. Через системне створення та поширення медіаконтенту реалізуються інформаційно-психологічні операції, спрямовані на деморалізацію населення, підрив довіри до влади, посилення соціальної поляризації та формування викривленого сприйняття реальності як всередині України, так і на міжнародній арені [73].

Особливістю сучасної інформаційної війни є використання цифрових платформ, соціальних мереж та месенджерів, що забезпечують високу швидкість поширення інформації, її вірусність та можливість таргетованого впливу на конкретні аудиторії, що значно ускладнює процес ідентифікації та нейтралізації деструктивного контенту, а також підсилює його вплив на суспільство.

Таким чином, інформаційна війна виступає ключовим компонентом гібридної війни, в якому медіаконтент є основним інструментом впливу. Використання механізмів м'якої сили, порядку денного та фреймінгу дозволяє не лише формувати інформаційне середовище, але й безпосередньо впливати на стан національної безпеки через трансформацію суспільної свідомості, поведінки та рівня довіри до держави [6].

У сучасному інформаційному середовищі медіаконтент виступає не лише засобом передачі інформації, але й потужним інструментом впливу на суспільну свідомість, поведінку та соціальні процеси. В умовах російсько-української війни його значення суттєво зростає, оскільки саме через медіа реалізуються основні механізми інформаційної війни.

Медіаконтент, присвячений війні, являє собою системно створюваний і поширюваний інформаційний продукт, що охоплює текстові, аудіовізуальні та цифрові матеріали, які відображають, інтерпретують або впливають на сприйняття подій. Його особливістю є поєднання інформаційної, емоційної та ідеологічної складових, що забезпечує комплексний вплив на аудиторію.

Функціонально медіаконтент у контексті війни може виконувати декілька ключових ролей. По-перше, він забезпечує інформування про перебіг подій, формуючи уявлення про реальність. По-друге, він інтерпретує ці події, надаючи їм певного змісту та оцінки. По-третє, він впливає на емоційний стан аудиторії, викликаючи страх, співчуття, гнів або, навпаки, мобілізацію та підтримку. По-четверте, він може виступати інструментом маніпуляції, змінюючи сприйняття інформації через спотворення фактів або їх вибіркочну подачу.

Механізми впливу медіаконтенту безпосередньо пов'язані з теоретичними підходами, розглянутими у попередньому підрозділі. Зокрема, через логіку порядку денного медіа визначають інформаційний порядок денний, акцентуючи увагу аудиторії на певних подіях або темах. Це дозволяє формувати уявлення про те, які аспекти війни є ключовими, а які залишаються поза увагою.

Водночас через механізми фреймінгу здійснюється інтерпретація подій. Один і той самий факт може бути поданий як успіх або поразка, як загроза або як контрольована ситуація, що безпосередньо впливає на оцінку подій аудиторією. Використання емоційно забарвленої лексики, візуальних образів та символів підсилює цей ефект і сприяє формуванню стійких уявлень.

Окрему роль відіграє повторюваність повідомлень, яка сприяє закріпленню певних наративів у свідомості аудиторії. Багаторазове відтворення однакових меседжів через різні канали створює ефект достовірності, навіть якщо інформація є маніпулятивною або недостовірною. Це дозволяє формувати довготривалі переконання та змінювати інформаційні орієнтири суспільства.

Важливим елементом є також емоційний вплив медіаконтенту. Інформація, що апелює до базових емоцій (страху, тривоги, гніву або співчуття) має значно сильніший ефект, ніж нейтральні повідомлення, що пояснюється тим, що емоційні реакції впливають на процес прийняття рішень і можуть змінювати поведінку аудиторії. У контексті війни це може проявлятися як у мобілізації населення, так і в його деморалізації.

Суттєве значення має і структура каналів поширення медіаконтенту. Традиційні засоби масової інформації поступово доповнюються або навіть витісняються цифровими платформами - соціальними мережами, месенджерами, відеохостингами. Ці канали забезпечують високу швидкість поширення інформації, її вірусність та можливість адресного впливу на конкретні аудиторії. Особливу роль відіграють анонімні або напіванонімні джерела, які часто поширюють неперевірену або маніпулятивну інформацію.

У цьому контексті медіаконтент стає інструментом реалізації як конструктивного, так і деструктивного впливу. З одного боку, він може сприяти інформуванню населення, консолідації суспільства та підвищенню рівня обізнаності. З іншого - використовуватися для дезінформації, створення панічних настроїв, підриву довіри до інституцій та посилення соціальних конфліктів.

Таким чином, медіаконтент у сучасних умовах виступає ключовим інструментом інформаційного впливу, який реалізує механізми формування порядку денного, інтерпретації подій та емоційного впливу на аудиторію. Його системне використання в умовах російсько-української війни визначає необхідність глибокого аналізу як самого контенту, так і механізмів його впливу на суспільство та національну безпеку.

1.2 Деструктивний медіаконтент як фактор впливу на національну безпеку

У сучасних умовах гібридної війни інформаційний простір стає одним із ключових елементів забезпечення національної безпеки держави [8]. Поряд із військовими, економічними та політичними чинниками, інформаційний вплив відіграє визначальну роль у формуванні стратегічного середовища, в якому функціонує держава.

Медіаконтент, як основна форма поширення інформації, здатен здійснювати як позитивний, так і деструктивний вплив на національну безпеку. Його значення особливо зростає в умовах збройного конфлікту, де інформація використовується як інструмент досягнення військових і політичних цілей [18]. У контексті національної безпеки медіаконтент слід розглядати не лише як засіб інформування, але і як інструмент впливу на:

- громадську думку;
- морально-психологічний стан населення;
- рівень довіри до державних інституцій;
- ефективність функціонування сектору безпеки і оборони.

Особливу небезпеку становить поширення інформації, яка може прямо або опосередковано впливати на хід бойових дій, розкривати чутливі дані або формувати викривлене уявлення про ситуацію на фронті.

Пропаганда є системною діяльністю, спрямованою на формування у аудиторії певних переконань, цінностей і моделей поведінки через

контрольоване поширення інформації [9]. Її особливістю є цілеспрямований характер і орієнтація на довгостроковий ефект. У контексті російсько-української війни пропаганда використовується для створення вигідних інтерпретацій подій, формування образу «свого» і «чужого», а також легітимізації дій агресора. Вона реалізується через повторюваність наративів, використання емоційно забарвленої лексики та апеляцію до історичних, культурних і політичних аргументів [10][11].

Дезінформація, на відміну від пропаганди, передбачає поширення свідомо неправдивої або викривленої інформації з метою введення аудиторії в оману. Вона може проявлятися у вигляді фейкових новин, перекручення фактів, виривання інформації з контексту або створення альтернативних версій подій. Дезінформаційні матеріали часто маскуються під достовірні джерела, що ускладнює їх розпізнавання [12]. В умовах війни такі дії спрямовані на підрив довіри до офіційних повідомлень, створення інформаційного хаосу та формування викривленого сприйняття реальності.

Маніпуляція є більш тонкою формою впливу, яка не обов'язково передбачає поширення неправдивої інформації. Її сутність полягає у вибірковій подачі фактів, зміні акцентів, використанні емоційних тригерів та прихованому нав'язуванні певних висновків. Маніпулятивний контент може базуватися на реальних подіях, однак їх інтерпретація спрямована на формування потрібного ставлення аудиторії [13][66]. Такий підхід є особливо ефективним, оскільки складніше піддається прямому викриттю.

Зазначені форми впливу тісно пов'язані з механізмами фреймінгу, оскільки саме через інтерпретацію та подання інформації формується сприйняття подій [3]. Наприклад, одна і та сама подія може бути представлена як «поразка» або «тактичний відступ», що суттєво змінює її оцінку аудиторією. Водночас через механізми порядку денного визначається, які теми потрапляють у фокус уваги, а які залишаються поза ним, що дозволяє керувати інформаційним порядком денним.

У практичному вимірі пропаганда, дезінформація та маніпуляція реалізуються через формування та поширення стійких наративів – спрощених інтерпретацій реальності, які повторюються і закріплюються у свідомості аудиторії. Такі наративи можуть бути спрямовані на делегітимацію влади, створення образу ворога, виправдання агресії або посилення внутрішніх конфліктів у суспільстві, а їх ефективність зумовлена регулярністю відтворення, емоційною насиченістю та адаптацією до різних цільових аудиторій [57].

Особливістю сучасного інформаційного середовища є те, що зазначені форми впливу поширюються не лише через традиційні засоби масової інформації, але й через соціальні мережі, месенджери та інші цифрові платформи, що забезпечує швидкість розповсюдження, вірусний ефект та можливість охоплення великої аудиторії. Водночас децентралізований характер цих каналів ускладнює контроль за достовірністю інформації та створює сприятливі умови для поширення маніпулятивного контенту [58].

В умовах російсько-української війни основними інформаційними загрозами є:

- дезінформація та пропаганда;
- маніпулятивний контент;
- поширення фейкових новин;
- витік чутливої інформації;
- інформаційно-психологічні операції.

Зазначені загрози спрямовані на досягнення таких цілей:

- деморалізація населення;
- підриг довіри до державної влади;
- дестабілізація внутрішньої ситуації;
- вплив на міжнародну підтримку України.

Медіаконтент може мати безпосередній вплив на функціонування сектору безпеки і оборони України. Зокрема:

- публікація інформації про переміщення військ може створювати загрозу для їх безпеки;
- розкриття позицій ППО або інфраструктури підвищує вразливість оборони;
- поширення панічних настроїв знижує стійкість суспільства.

Таким чином, інформаційний компонент стає невід'ємною складовою обороноздатності держави.

У межах гібридної війни медіаконтент використовується як інструмент:

- інформаційно-психологічного впливу
- формування наративів
- маніпуляції свідомістю населення
- легітимізації дій агресора

Особливістю сучасного інформаційного середовища є висока швидкість поширення контенту, що значно ускладнює його контроль та підвищує рівень потенційних загроз.

Вплив медіаконтенту на національну безпеку має багатовимірний характер і охоплює інформаційний, психологічний, ідеологічний, поведінковий, соціальний, політичний та воєнно-оперативний рівні. Його системне використання в умовах російсько-української війни створює як можливості для зміцнення держави, так і значні ризики, пов'язані з дестабілізацією суспільства та послабленням безпекового середовища.

Одним із базових рівнів є інформаційний вплив, який полягає у формуванні картини реальності. Через механізми порядку денного медіа визначають, які події є важливими, а які залишаються поза увагою. У випадку дезінформації це може призводити до викривлення реальності, що, у свою чергу, впливає на прийняття рішень як на індивідуальному, так і на державному рівні.

Наступним важливим аспектом є психологічний вплив, який проявляється через емоційне сприйняття інформації. Медіаконтент, що апелює до страху, тривоги або гніву, здатен викликати панічні настрої,

знижувати моральний дух населення та спричиняти емоційне виснаження. У довгостроковій перспективі це може призвести до зниження рівня суспільної стійкості та готовності до протидії загрозам.

Ідеологічний або ціннісний вплив полягає у формуванні переконань і наративів, які визначають ставлення до подій і учасників конфлікту. Через механізми фреймінгу відбувається інтерпретація інформації, що дозволяє формувати образи «свого» і «чужого», легітимізувати або делегітимізувати дії сторін, що має довготривалий характер і може впливати на національну ідентичність та ціннісні орієнтири суспільства.

Важливим є також поведінковий вплив, який проявляється у зміні дій населення під впливом інформації, що може включати як мобілізаційні ефекти (участь у волонтерській діяльності, підтримка держави), так і деструктивні реакції, такі як паніка, ігнорування правил безпеки або зниження рівня громадянської активності.

Соціальний вплив медіаконтенту проявляється у зміні структури суспільних відносин, рівня довіри та соціальної згуртованості. Поширення маніпулятивного або дезінформаційного контенту може спричиняти поляризацію суспільства, загострення конфліктів між різними групами та зниження рівня взаємної довіри, що, у свою чергу, послаблює внутрішню стабільність держави.

Політичний вимір впливу полягає в тому, що він впливає на довіру до влади, політичні рішення та рівень політичної активності громадян. Дискредитація державних інституцій через медіаконтент може призводити до делегітимації влади, що створює додаткові ризики в умовах війни. Зниження довіри до офіційних джерел інформації також відкриває можливості для поширення альтернативних, часто маніпулятивних наративів.

Окремо слід виділити воєнно-оперативний вплив, який безпосередньо стосується безпеки військових операцій. Поширення чутливої інформації, фото або відео з геолокацією може створювати загрозу для військових підрозділів, ускладнювати проведення операцій або навіть призводити до

втратах. У цьому випадку медіаконтент стає фактором, що прямо впливає на хід бойових дій.

Тож особливого значення набуває необхідність ідентифікації, аналізу та оцінювання впливу медіаконтенту, що дозволяє виявити ключові загрози та сформувати ефективні механізми протидії. Саме це зумовлює перехід до подальшого аналізу конкретних загроз національній безпеці, що виникають унаслідок поширення медіаконтенту, присвяченого російсько-українській війні.

Висновки до 1 розділу

1. Вплив медіаконтенту можна визначити як сукупність наслідків, що виникають у результаті його сприйняття аудиторією та проявляються у зміні знань, емоційного стану, поведінки та соціальних процесів. Цей вплив може мати як конструктивний характер - сприяти консолідації суспільства та підвищенню обізнаності, – так і деструктивний, що призводить до дестабілізації та послаблення держави.

2. Медіаконтент в умовах сучасної війни виступає важливим фактором впливу на національну безпеку України. Його роль виходить за межі інформаційної функції та набуває стратегічного значення, що вимагає розробки ефективних механізмів оцінки, контролю та протидії інформаційним загрозам, що обумовлює необхідність створення науково обґрунтованих підходів до аналізу медіаконтенту, які дозволять визначати рівень його впливу на національну безпеку, що і є предметом подальшого дослідження у межах даної роботи.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМИ ТА КАНАЛИ ВПЛИВУ МЕДІАКОНТЕНТУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1 Механізми деструктивного інформаційного впливу

Сучасна російсько-українська війна засвідчує, що інформаційний простір перетворився на самостійний вимір стратегічного протистояння. У межах гібридної війни інформаційний вплив поєднує політичні, психологічні, технологічні та комунікаційні інструменти, спрямовані на зміну поведінки аудиторії, послаблення довіри до державних інституцій і руйнування суспільної стійкості [26; 42]. Його результатом є не лише поширення окремих неправдивих повідомлень, а формування керованого інформаційного середовища, у якому аудиторія сприймає події через вигідні агресору смислові рамки.

На відміну від класичної пропаганди, сучасний деструктивний вплив функціонує в умовах високої швидкості поширення контенту, алгоритмічної персоналізації, фрагментарного споживання інформації та зростання ролі соціальних мереж, месенджерів, відеоплатформ і анонімних каналів [23]. У таких умовах інформаційна операція може одночасно охоплювати різні аудиторії, адаптувати меседжі до поточної ситуації та створювати ефект масовості без значних ресурсних витрат.

Ключова особливість деструктивного інформаційного впливу полягає в тому, що він орієнтований не лише на раціональне переконання, а насамперед на емоційне виснаження суспільства. Через страх, тривогу, недовіру, відчуття безсилля та постійної кризи послаблюється здатність громадян до критичного мислення, мобілізації та солідарної дії [43; 44]. Саме тому аналіз таких механізмів має безпосереднє значення для системи національної безпеки України (**таблиця 2.1**).

Таблиця 2.1

Узагальнення ключових механізмів деструктивного інформаційного впливу

Механізм	Зміст впливу	Очікуваний безпековий ефект
Дезінформація	Створення або поширення неправдивого, напівправдивого чи контекстуально викривленого контенту.	Дезорієнтація аудиторії, підрив довіри до офіційних джерел, ускладнення прийняття рішень.
Психологічний тиск	Апеляція до страху, тривоги, паніки, втоми, безперспективності та відчуття неконтрольованості.	Деморалізація населення, зниження стійкості, послаблення готовності до спротиву.
Маніпулятивний медіаконтент	Клікбейт, емоційні заголовки, шоківі зображення, вирвані з контексту фото й відео.	Швидке поширення реактивних повідомлень, зниження критичності сприйняття.
Алгоритмічне просування	Використання логіки платформ, які підсилюють емоційний і конфліктний контент.	Поляризація, інформаційні «бульбашки», вірусність деструктивних меседжів.
Координовані операції	Синхронне використання бот-мереж, анонімних каналів, псевдоекспертів та інфлюенсерів.	Створення ілюзії масової підтримки, нав'язування порядку денного, дестабілізація.

Дезінформація є центральним механізмом інформаційної війни, оскільки дає змогу формувати викривлене сприйняття реальності та послаблювати довіру до будь-яких джерел інформації [24]. На відміну від ненавмисної помилки, вона має цілеспрямований характер і використовується для маніпуляції громадською думкою, створення атмосфери невизначеності, підриву авторитету держави та деморалізації населення.

У сучасному цифровому середовищі дезінформація рідко зводиться до очевидного фейку. Часто вона поєднує правдиві факти, напівправду, емоційний акцент і викривлений контекст. Саме така комбінація ускладнює перевірку повідомлень і робить маніпуляцію більш переконливою [25]. Наприклад, окремий локальний інцидент може подаватися як доказ системної кризи, а реальні труднощі – свідчення неминучої поразки або втрати міжнародної підтримки.

Важливою технологією дезінформаційного впливу є створення інформаційного шуму. Надмірна кількість суперечливих повідомлень, чуток,

псевдоінсайдів і неперевіраних новин призводить до ситуації, коли громадяни втрачають здатність швидко відрізнити достовірну інформацію від маніпулятивної. У результаті виникає цинічна установка: «усі брешуть», що є вигідною для агресора, адже вона підриває довіру до державних комунікацій (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Основні прийоми дезінформаційного впливу

Приєм	Характеристика	Приклад дії в умовах війни
Фейкове повідомлення	Повністю вигадана новина або сфальсифікована заява.	Повідомлення про «капітуляцію», «оточення міста», «повний колапс фронту».
Викривлення контексту	Реальна подія подається у рамці, яка змінює її значення.	Окремий конфлікт подається як доказ системного розколу суспільства.
Напівправа	Поєднання достовірних фактів із хибними висновками.	Реальні проблеми з допомогою трактуються як «відмова Заходу від України».
Псевдоавторитет	Посилання на анонімного «експерта», «інсайдера» або нібито офіційне джерело.	Поширення чуток через формулу «повідомив знайомий військовий».
Повторення нарративу	Багаторазове відтворення тези до появи ефекту правдоподібності.	Регулярне просування меседжів про «втому світу від України».

Психологічний компонент інформаційного впливу спрямований на формування емоційного стану, який знижує здатність суспільства до організованого реагування. Йдеться про системне використання страху, тривоги, паніки, деморалізації, інформаційної втоми та поляризації [19; 27]. У стані емоційного напруження люди частіше поширюють неперевірений контент, реагують імпульсивно та шукають прості пояснення складних процесів.

Одним із найефективніших прийомів є нагнітання катастрофічних сценаріїв. Повідомлення про нібито «повний блекаут», «прорив фронту», «зраду союзників» або «неминучу поразку» створюють відчуття невідворотності загрози. Навіть якщо такі повідомлення не відповідають реальності, вони можуть провокувати панічні дії: масові закупівлі, хаотичні

переміщення, недовіру до офіційних повідомлень і зростання соціальної напруги [68; 69].

Тривалий вплив війни формує також інформаційну втому. Постійний потік новин про втрати, обстріли, мобілізацію, міжнародні переговори, корупційні скандали та політичні конфлікти поступово виснажує аудиторію. Людина може залишатися патріотично налаштованою, але водночас уникає новин, менше донатити, рідше брати участь у волонтерстві та слабше реагувати на інформаційні атаки. У безпековому вимірі це означає зниження мобілізаційного потенціалу тилу.

Інформаційна втома є небезпечною тим, що не обов'язково свідчить про втрату підтримки держави чи армії. Вона радше демонструє виснаження ресурсу уваги та емоційної залученості. Саме цей стан може використовуватися противником для просування меседжів про «мир за будь-яку ціну», «безперспективність спротиву» або «безкінечність війни» (Таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Психологічні механізми деструктивного впливу

Механізм	Засоби реалізації	Ризики для національної стійкості
Страх і паніка	Термінові повідомлення, чутки, шоківий контент, катастрофічні прогнози.	Імпульсивна поведінка, хаотичні рішення, недовіра до офіційних каналів.
Деморалізація	Постійне підкреслення втрат, криз, помилок влади та безперспективності.	Послаблення віри у перемогу, зниження готовності до довготривалого спротиву.
Інформаційна втома	Безперервний потік негативних новин, емоційне перенасичення, повторення тривожних тем.	Апатія, уникання новин, зменшення громадянської активності.
Поляризація	Протиставлення регіонів, військових і цивільних, влади й суспільства, різних соціальних груп.	Руйнування горизонтальної довіри та соціального капіталу.

Цифрові платформи радикально змінили інфраструктуру інформаційного впливу. Соціальні мережі, відеоплатформи та месенджери забезпечують миттєве поширення контенту, а також дають змогу приховувати

першоджерело повідомлення, тестувати реакції аудиторії та адаптувати меседжі до різних груп [30]. Особливо важливу роль відіграє емоційно насичений контент, який швидше привертає увагу й частіше поширюється користувачами [29].

До базових маніпулятивних інструментів належать клікбейт, шоківі заголовки, фото- та відеоманіпуляції, використання архівних матеріалів як актуальних, монтаж відео, а також створення AI-генерованих текстів, зображень, аудіо й відео [9; 33]. Візуальний контент сприймається аудиторією як більш достовірний, тому його використання значно підсилює психологічний ефект повідомлення.

Окрему загрозу становлять дідфейк-технології та генеративний штучний інтелект, адже їх застосування може створювати фальсифіковані заяви публічних осіб, імітувати голоси, формувати неправдиві «докази» або масово генерувати контент для бот-мереж [8; 13], що ускладнює роботу фактчекерів і підвищує ризик недовіри до медіаконтенту загалом: суспільство може почати сумніватися навіть у справжніх матеріалах.

Важливою характеристикою цифрового середовища є алгоритмічне просування. Платформи орієнтовані на утримання уваги користувачів, тому контент, що викликає страх, обурення або шок, часто отримує більше переглядів, коментарів і поширень [45; 46]. У результаті достовірність повідомлення відходить на другий план, а вирішальним стає його емоційний потенціал (**таблиця 2.4**).

Алгоритми цифрових платформ не лише передають інформацію, а й активно структурують порядок денний. Вони відбирають контент на основі попередньої поведінки користувачів, тривалості перегляду, реакцій, коментарів і поширень [31], тому персоналізація створює комфортне, але небезпечне середовище: людина частіше бачить повідомлення, що підтверджують її попередні переконання та емоційні очікування.

Таблиця 2.4

Цифрові технології та їхній маніпулятивний потенціал

Технологія	Функція в інформаційній операції	Наслідок
Клікбейт	Примушує користувача відкрити або поширити матеріал через емоційний заголовок.	Зростання охоплення маніпулятивного контенту.
Візуальна маніпуляція	Зміна контексту фото/відео, монтаж, використання старих кадрів як актуальних.	Формування викривленого сприйняття подій.
AI-генерований контент	Масове створення текстів, зображень, аудіо та відео.	Масштабування дезінформації та ускладнення перевірки.
Бот-мережі	Штучне підвищення активності навколо окремих повідомлень.	Ілюзія масової підтримки або суспільного обурення.
Алгоритмічні рекомендації	Просування контенту з високим рівнем залучення.	Поляризація та вірусне поширення емоційних меседжів.

Унаслідок цього формуються інформаційні «бульбашки» та echo chambers, у яких аудиторія має обмежений доступ до альтернативних точок зору [48]. Під час війни це посилює поляризацію, адже різні групи можуть існувати у відмінних інформаційних реальностях. Для противника така структура вигідна, оскільки дозволяє точково просувати меседжі для окремих аудиторій: одних деморалізувати, інших радикалізувати, третіх переконувати в недоцільності підтримки України.

Особливе місце в українському інформаційному середовищі займає Telegram. Висока швидкість поширення, анонімність каналів і обмежена модерація створюють умови для циркуляції як оперативних новин, так і чуток, фейків, псевдоінсайдів та психологічно тиснучого контенту [47]. Частина аудиторії сприймає анонімні канали як «альтернативні» або «більш правдиві» джерела, що підвищує вразливість до маніпуляцій.

У кризових ситуаціях швидкість алгоритмічного поширення часто випереджає офіційні спростування. Фейк може охопити значну аудиторію ще до того, як держава або медіа зможуть надати перевірену інформацію. Саме тому інформаційна безпека має включати не лише фактчекінг після появи фейку, а й превентивні стратегічні комунікації, здатні формувати довіру до офіційних каналів.

У сучасній гібридній війні інформаційний вплив дедалі частіше реалізується як координована операція, а не як окреме повідомлення. Такі операції мають визначені цілі, аудиторії, часові межі та канали поширення [41; 50]. Вони поєднують анонімні ресурси, бот-мережі, псевдоекспертів, блогерів, інфлюенсерів і традиційні медіа, створюючи ефект багатоканального підтвердження однієї тези.

Координованість дає змогу синхронно просувати один меседж у різних форматах: тексті, відео, коментарях, мемах, «аналітиці», експертних оцінках і дописах у соціальних мережах [56]. Повторення в різних середовищах створює у користувача враження, що повідомлення є масовим, достовірним і суспільно значущим, навіть якщо його першоджерело залишається прихованим.

Однією з найбільш небезпечних форм такого впливу є поширення сепаратистських та антидержавних наративів [19]. Вони можуть подаватися не відкрито, а через риторику «особливої регіональної ідентичності», «захисту прав регіонів», «внутрішнього конфлікту» або «нелегітимності центральної влади» [65]. У контексті російсько-української війни такі наративи використовуються для виправдання окупації, колабораціонізму та заперечення відповідальності агресора [62].

Механізм антидержавного наративу полягає в поступовому зміщенні лояльності. Спочатку під сумнів ставиться ефективність держави, далі акцентуються регіональні або соціальні відмінності, а згодом просувається ідея політичного чи культурного відокремлення. У довгостроковій перспективі це підриває національну єдність, територіальну цілісність і довіру до спільних інституцій (**таблиця 2.5**).

Елементи координованої інформаційної операції

Елемент	Роль у кампанії	Безпековий ефект
Анонімні канали	Перший запуск або тестування маніпулятивного меседжу.	Приховування джерела впливу, швидке поширення чуток.
Бот-мережі	Масове тиражування повідомлень і коментарів.	Ілюзія суспільного консенсусу або масштабного невдоволення.
Псевдоексперти	Надання маніпуляції вигляду аналітичної оцінки.	Легітимізація потрібного наративу.
Інфлюенсери	Донесення меседжу через довірених для аудиторії осіб.	Нормалізація маніпулятивної тези як «особистої думки».
Меми та відео	Спрощене емоційне пакування складного меседжу.	Вірусність і залучення молодших аудиторій.

Підрив національної єдності є однією з ключових цілей інформаційної війни, оскільки згуртоване суспільство значно стійкіше до зовнішнього тиску. Якщо інформаційна втома діє через виснаження, то підрив єдності працює через конфлікт і протиставлення. Його мета – це створити внутрішні лінії розлому між регіонами, соціальними групами, військовими й цивільними, владою й громадянами, Україною та міжнародними партнерами.

Найчастіше для цього використовуються чутливі теми: мобілізація, корупція, регіональні ідентичності, соціальна нерівність, мова, релігія, втрати на фронті та міжнародна допомога. Реальні проблеми можуть штучно радикалізуватися й подаватися як доказ «розколу», «зради» або «нездатності держави». Така технологія не заперечує наявність проблем, а маніпулятивно змінює масштаб, контекст і висновки.

Окремим прикладом є інформаційні кампанії навколо мобілізації. Конфліктні відео або поодинокі інциденти можуть подаватися як системне явище, що формує уявлення про масове невдоволення й несправедливість. Іншим прикладом є теза про «втому Заходу від України», яка використовується для підриву довіри до союзників і створення відчуття міжнародної ізоляції.

Наслідками підриву єдності є зниження довіри між громадянами, послаблення соціального капіталу, ускладнення державного управління, зменшення підтримки оборонних зусиль і зростання вразливості до зовнішніх маніпуляцій. У воєнних умовах це становить пряму загрозу національній безпеці, адже стійкість тилу є частиною обороноздатності держави (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Наративи, спрямовані на підрив єдності

Цільова лінія розлому	Типовий маніпулятивний меседж	Очікуваний результат
Регіони	«Україна внутрішньо розділена, інтереси регіонів несумісні».	Послаблення спільної політичної ідентичності.
Військові – цивільні	«Тил не розуміє фронт», «усі уникають відповідальності».	Недовіра між групами, емоційне відчуження.
Влада – суспільство	«Держава не здатна захистити громадян».	Дискредитація інституцій і стратегічних рішень.
Україна – партнери	«Союзники втомилися і припинять підтримку».	Сумнів у міжнародній суб'єктності України.
Громадяни між собою	«Головна загроза — внутрішні вороги».	Зміщення фокусу з агресора на внутрішні конфлікти.

Деструктивний інформаційний вплив має комплексний характер і не обмежується короткостроковим ефектом окремого фейку. Його стратегічна логіка полягає у поступовому послабленні когнітивної, емоційної та інституційної стійкості суспільства. Коли громадяни перестають довіряти офіційним джерелам, втрачають здатність до критичного аналізу або сприймають суспільство як розколоте, інформаційна атака досягає політичного й безпекового результату.

Особливу небезпеку становить інтеграція різних механізмів: дезінформація створює викривлену картину реальності, психологічний тиск підсилює емоційну реактивність, алгоритми платформ забезпечують швидке охоплення, а координовані кампанії формують ілюзію масової підтримки потрібних тез [52; 53]. Саме така синергія робить сучасні інформаційні операції адаптивними й важкими для нейтралізації.

Ефективна протидія потребує не лише спростування фейків, а й посилення стратегічних комунікацій, медіаграмотності, прозорості державних рішень, психологічної підтримки населення та системного моніторингу цифрового середовища. У центрі такої політики має бути довіра: до інституцій, офіційної інформації, якісних медіа та горизонтальних зв'язків у суспільстві. Без цього навіть технічно точний фактчекінг не забезпечить належного рівня стійкості.

Тому механізми деструктивного інформаційного впливу в умовах російсько-української війни становлять системну загрозу національній безпеці. Вони поєднують дезінформацію, психологічний тиск, маніпулятивні цифрові технології, алгоритмічне поширення та координовані операції, адже їх мета полягає у підриві довіри, деморалізації, поляризації, виснаженні суспільства та послабленні його здатності до тривалого спротиву. Відповідно, інформаційна безпека має розглядатися як один із базових компонентів державної політики стійкості та оборони.

З огляду на багаторівневий характер загроз, практична протидія має будуватися як комплексний цикл: виявлення деструктивного меседжу, оцінка його потенційного впливу, оперативна комунікаційна реакція та подальше зміцнення інформаційної стійкості аудиторії. Це дає змогу не лише реагувати на окремі фейки, а й зменшувати вразливість суспільства до повторюваних наративів (**таблиця 2.7**).

Практична цінність такої матриці полягає в тому, що вона переводить проблему інформаційної безпеки з площини разових реакцій у площину постійного управлінського циклу. Для держави, університетів, громадських організацій і медіа це означає необхідність працювати не лише з наслідками інформаційних атак, а й з передумовами їхньої ефективності: браком довіри, низькою якістю комунікації, слабкою медіаграмотністю та психологічним виснаженням аудиторії.

Матриця пріоритетів протидії деструктивному інформаційному впливу

Рівень реагування	Основне завдання	Очікуваний результат
Моніторинговий	Виявлення фейків, бот-активності, повторюваних наративів і різких змін інформаційного порядку денного .	Раннє попередження та фіксація координованих кампаній.
Комунікаційний	Швидке пояснення ситуації простою мовою через офіційні канали, медіа та партнерські мережі.	Зниження паніки, повернення довіри до перевіреної інформації.
Освітній	Розвиток медіаграмотності, навичок перевірки джерел і розпізнавання маніпулятивних рамок.	Підвищення індивідуальної стійкості громадян до дезінформації.
Психологічний	Підтримка населення в умовах тривалого стресу, інформаційної втоми та емоційного виснаження.	Збереження здатності суспільства до солідарності та довготривалого спротиву.
Інституційний	Координація між державними органами, громадянським суспільством, медіа та цифровими платформами.	Формування цілісної політики інформаційної безпеки.

Отже, скорочений аналіз підтверджує, що деструктивний інформаційний вплив є не допоміжним, а системним інструментом гібридної війни. Його нейтралізація потребує міжсекторальної взаємодії, чітких протоколів комунікації, регулярного моніторингу цифрових платформ і довгострокового інвестування у стійкість суспільства. У цьому контексті інформаційна безпека має розглядатися як складова оборонної, гуманітарної, освітньої та психологічної політики держави.

2.2 Цифрові платформи, алгоритми та цільові аудиторії інформаційного впливу

У сучасній російсько-українській війні деструктивний інформаційний вплив поширюється не через один канал, а через цілу екосистему цифрових і традиційних медіа. Її особливість полягає в тому, що один і той самий наратив може одночасно з'являтися в Telegram-каналах, соціальних мережах, відеоплатформах, новинних сайтах, блогах, коментарях, а згодом – у

побутовому спілкуванні. Таким чином, деструктивний контент функціонує не як окреме повідомлення, а як багаторазово повторювана інформаційна конструкція, що поступово впливає на сприйняття реальності [29].

Актуальні дослідження медіаспоживання в Україні підтверджують, що після початку повномасштабного вторгнення центр інформаційного впливу остаточно змістився в цифрове середовище. У 2025 році 91% українців споживали контент через смартфон, 75% отримували новини через месенджери, 60% – через соціальні мережі, 54% – через відеоплатформи, тоді як телебачення залишалося важливим лише для 27% аудиторії, і головним полем інформаційного протиборства стали не класичні медіа, а мобільні цифрові платформи.

Соціальні мережі є одним із ключових каналів поширення деструктивного контенту, оскільки вони поєднують масовість, швидкість, емоційність і алгоритмічне просування. На відміну від традиційних медіа, де інформація проходить редакційний контроль, у соціальних мережах будь-який користувач може бути одночасно споживачем, поширювачем і виробником контенту.

У контексті інформаційної війни це створює кілька загроз. По-перше, соціальні мережі сприяють вірусному поширенню емоційного контенту: повідомлення про «зраду», «катастрофу», «приховану правду», «масові втрати», «неефективність влади» або «втому Заходу від України» часто отримують більше охоплення, ніж спокійні аналітичні матеріали. По-друге, алгоритми платформ підсилюють контент, який викликає сильну реакцію: страх, гнів, обурення або паніку. Саме тому деструктивні повідомлення часто подаються не в нейтральній формі, а через емоційні заголовки, короткі відео, меми, скріншоти, вирвані з контексту цитати або псевдоінсайди.

У 2025 році серед соціальних мереж в Україні провідні позиції зберігали Facebook та Instagram, а TikTok продемонстрував помітне зростання: його використання збільшилося з 49% до 54%. Водночас TikTok дедалі частіше

використовується не лише для розваг, а й для споживання новин, особливо серед молодшої аудиторії.

Особливу небезпеку становить TikTok, оскільки ця платформа працює переважно через коротке відео, емоційне враження та алгоритмічну стрічку рекомендацій. Користувач часто не шукає інформацію свідомо, а отримує її автоматично через рекомендації. Це знижує критичність сприйняття, адже контент подається як частина розважального потоку. У 2025 році експерти відзначали зростання ролі AI-відео, діпфейк-контенту та візуальних маніпуляцій, які через TikTok можуть швидко потрапляти в рекомендації, а потім мігрувати на Telegram, Facebook, X та інші платформи.

Через соціальні мережі деструктивний контент поширюється у кількох формах:

- Псевдоновини – короткі повідомлення без джерел або з посиланням на сумнівні ресурси.
- Емоційні відео – ролики з драматичною музикою, кадрами руйнувань, похоронів, військових або цивільних жертв.
- Меми та сатиричні зображення – контент, який під виглядом гумору нормалізує цинізм, недовіру або зневагу до державних інституцій.
- Коментарі та бот-мережі – масове створення ілюзії «суспільної думки».
- Маніпулятивні опитування – наприклад: «Чи довіряєте ви владі?», «Чи варто домовлятися з росією?», «Чи має Україна йти на поступки?».

Важливо, що соціальні мережі не лише поширюють дезінформацію, а й створюють ефект соціального підтвердження. Якщо користувач бачить однакові або схожі повідомлення у Facebook, Instagram, TikTok і коментарях, у нього формується враження, що «так думають усі», що посилює недовіру до держави, деморалізацію, тривожність і поляризацію суспільства.

Telegram займає особливе місце в українському інформаційному просторі. Після початку повномасштабного вторгнення він став одним із головних джерел швидких новин, попереджень про повітряні тривоги,

повідомлень про обстріли, ситуацію на фронті, відключення електроенергії, гуманітарну допомогу та локальні події. Це зробило Telegram не просто месенджером, а фактично альтернативною медіаінфраструктурою.

За даними 2025 року, Telegram залишався беззаперечним лідером серед месенджерів в Україні: 92% користувачів заходили до нього щотижня. Месенджери загалом залишалися провідним каналом для споживання новин: 75% українців отримували інформацію через Telegram, Viber та інші сервіси.

Водночас Telegram є одним із найризикованіших каналів поширення деструктивного контенту. Його небезпека пов'язана з кількома чинниками:

- анонімність каналів. Значна частина Telegram-каналів не має прозорої редакції, публічних власників або відповідальних осіб. Користувач отримує інформацію від каналу, який може позиціонувати себе як «інсайдерський», «військовий», «аналітичний» або «локальний», але фактично не несе публічної відповідальності за достовірність повідомлень.

- швидкість поширення. Telegram дозволяє миттєво поширювати повідомлення, які потім репостяться іншими каналами без перевірки. У кризових ситуаціях (під час обстрілів, наступальних дій, аварій, мобілізаційних заходів) власне швидкість стає інструментом маніпуляції.

- ефект «інсайду». Telegram-канали часто використовують формули: «наші джерела повідомляють», «є інформація з місця», «нам пишуть військові», «влада приховує», які створюють ілюзію доступу до закритої правди, хоча насправді можуть бути способом поширення неперевіраних або навмисно сфальсифікованих повідомлень.

- слабша модерація порівняно з іншими платформами, що дає змогу швидко створювати нові канали, дзеркала, боти, резервні сторінки та мережі взаємного поширення.

У 2025 році дослідження Detector Media показало, що Telegram і YouTube залишаються найпопулярнішими платформами для отримання суспільно-політичних новин: Telegram використовували для цього 54% аудиторії, YouTube – 39%. При цьому анонімним інформаційним каналам у

Telegram або Viber повністю чи частково довіряли 47% українців, що створює серйозну загрозу для національної безпеки, адже анонімні канали можуть бути використані для: поширення панічних повідомлень під час ракетних атак; дискредитації Збройних сил України; розпалювання недовіри до військово-політичного керівництва; маніпуляцій навколо мобілізації; поширення чуток про переговори, «злив територій», «зраду союзників»; деморалізації населення прифронтових регіонів; збору інформації через боти, опитування або «народні чати».

У 2024 році Україна обмежила використання Telegram на службових пристроях для посадовців, військових і працівників критичної інфраструктури через ризики російського шпигунства та доступу до даних. Це не означало заборону Telegram для громадян, але засвідчило, що держава розглядає платформу як потенційно небезпечну в умовах війни.

Telegram також використовується не лише для інформаційного впливу, а й для вербування. У 2026 році Reuters описало випадки, коли українських підлітків втягували у підпали залізничного обладнання через онлайн-рекрутерів, пов'язаних із російськими структурами, тому цифрові платформи можуть бути каналом не тільки дезінформації, а й прямого залучення громадян до підривної діяльності.

Новинні медіа залишаються важливим каналом поширення інформації, хоча їхній вплив трансформувався. Якщо до повномасштабного вторгнення значну роль відігравали телебачення, великі медіагрупи та новинні сайти, то після 2022 року аудиторія дедалі частіше споживає матеріали медіа не напряму, а через соціальні мережі, Telegram, YouTube або агрегатори.

У 2025 році новинні сайти залишалися стабільним джерелом інформації для 42% українців, але поступалися месенджерам, соцмережам і відеоплатформам. Деструктивний контент у новинних медіа може поширюватися не лише через відверто проросійські ресурси, а й через недобросовісну журналістику, клікбейт, маніпулятивні заголовки, неперевірені «зливи», політичну заангажованість або гонитву за трафіком. У

воєнний час навіть помилка або передчасна публікація може мати небезпечні наслідки: спричинити паніку, допомогти ворогу оцінити наслідки ударів, деморалізувати суспільство або дискредитувати державні інституції.

Основні механізми поширення деструктивного контенту через новинні медіа:

- Клікбейтні заголовки. Наприклад, заголовок може створювати враження катастрофи, хоча сам текст містить більш стриману інформацію [63].
- Неповний контекст. Подія подається без пояснення причин, обставин або офіційної позиції.
- Псевдобаланс. Проросійська або маніпулятивна позиція подається як «альтернативна думка».
- Політична заангажованість. Воєнні теми використовуються для дискредитації опонентів.
- Передрук із сумнівних джерел. Медіа можуть несвідомо легітимізувати фейки, посиляючись на Telegram-канали або «інсайдерів».
- Гіперемоційна подача. Надмірна драматизація новин посилює тривогу, страх і втому.

Дослідження Detector Media за 2025 рік показує, що лише 25% українців вважають, що медіа повідомляють про найбільш суспільно значущі події. Водночас 33% вважають, що медіаконтент часто спрямований на привернення уваги та створення хайпу. Це свідчить про ризик комерціалізації інформаційного простору навіть у воєнних умовах.

Окремо слід зазначити проблему довіри. Українці переважно частково довіряють медіа, а не безумовно. З одного боку, це може бути ознакою критичного мислення. З іншого – недовіра до професійних медіа створює простір для Telegram-каналів, блогерів і псевдоекспертів, які подають себе як «альтернативу системним ЗМІ».

У 2025 році Internews зазначав, що 84% українців усвідомлюють наявність дезінформації в інформаційному просторі, але лише 6% тих, хто знає про фейки, правильно оцінили достовірність усіх трьох запропонованих

новинних прикладів, що показує розрив між суб'єктивною впевненістю аудиторії та реальною здатністю розпізнавати маніпуляції.

Блогери стали важливими учасниками інформаційного простору, особливо після 2022 року. Вони часто швидше реагують на події, говорять простою мовою, мають персональний контакт з аудиторією та сприймаються як «свої». Саме тому їхній вплив інколи може бути сильнішим, ніж вплив традиційних медіа.

У 2025 році Detector Media зафіксував, що оригінальному контенту відомих блогерів у соцмережах і месенджерах повністю або частково довіряли 78% українців. Це дуже високий показник, який демонструє, що блогери стали фактично окремою інституцією впливу.

Проблема полягає в тому, що блогер не завжди дотримується журналістських стандартів. Він може не перевіряти інформацію, не відокремлювати факти від власних оцінок, не дотримуватися балансу, не виправляти помилки або подавати складні теми у спрощеній, емоційній формі. Деструктивний вплив блогерів може проявлятися через поширення неперевірених «інсайдів»; емоційні звинувачення без доказів; радикалізацію аудиторії; дискредитацію державних інституцій; просування політичних або бізнесових інтересів під виглядом особистої думки; поширення панічних прогнозів; маніпуляції темами мобілізації, корупції, втрат, переговорів, допомоги союзників.

Важливо розрізняти критику і деструктивний вплив. Критика влади, армійського управління або державної політики є нормальною частиною демократичного суспільства. Однак вона стає деструктивною тоді, коли базується на фейках, емоційній деморалізації, узагальненнях на кшталт «усі зрадники», «усе марно», «нас кинули», «перемоги не буде», або коли підриває довіру до обороноздатності держави без належних доказів.

За даними Detector Media, українці бачать відмінність між журналістами й блогерами: журналістів частіше пов'язують із відповідальнішим ставленням до достовірності, тоді як блогерів – з емоційнішою подачею, «інсайдерською»

інформацією та особистими поглядами. При цьому журналісти викликають лише трохи більше довіри, ніж блогери: 25% проти 22%, що означає, що блогери є не другорядним, а одним із центральних каналів інформаційного впливу. У руках відповідального автора блог може бути інструментом просвіти, мобілізації та пояснення складних процесів. Але у випадку маніпулятивного або ворожого використання він стає каналом деморалізації, поляризації й поширення недовіри.

Окремо варто виділити **відеоплатформи**, насамперед YouTube і TikTok. Їхній вплив пояснюється тим, що відео сприймається аудиторією як більш «доказове», ніж текст. Якщо людина бачить кадри, обличчя, емоції, голос, форму військового або зруйновану будівлю, вона частіше сприймає це як реальність, навіть якщо відео змонтоване, вирване з контексту або створене штучним інтелектом.

У 2025 році відеоплатформи використовувалися для новин 54% українців, а YouTube був головною платформою для відпочинку й розваг для 61% аудиторії. Деструктивний візуальний контент може включати deepfake-звернення політиків або військових; змонтовані відео з фронту; старі кадри, подані як нові; відео з інших країн, видані за українські події; AI-згенеровані ролики; фальшиві «свідчення очевидців»; емоційні відео із закликами до паніки або недовіри.

У 2025 році фахівці відзначали, що візуальна дезінформація стала якіснішою: якщо ранні deepfake-спроби можна було легко розпізнати, то нові AI-відео можуть створювати більш переконливу «альтернативну реальність». Особливо небезпечним є поєднання AI-контенту з алгоритмами TikTok, які просувають емоційні відео в рекомендаціях, що важливо для національної безпеки, оскільки візуальні фейки можуть бути спрямовані на дискредитацію військового командування; створення паніки під час бойових дій; підрив міжнародної підтримки України; поширення фейкових «воєнних злочинів»; деморалізацію населення; провокування внутрішніх конфліктів.

Ще одним каналом поширення деструктивного контенту є **коментарі, боти та скоординовані мережі акаунтів**. Їхня мета не завжди полягає у прямому переконанні аудиторії. Часто головне завдання – створити враження, що певна позиція є масовою.

Наприклад, під новинами про мобілізацію можуть масово з'являтися коментарі на кшталт: «ніхто вже не хоче воювати», «влада відправляє людей на смерть», «треба домовлятися», «Захід нас використав». Навіть якщо ці коментарі пишуть боти або скоординовані акаунти, частина користувачів сприймає їх як реальну громадську думку.

У 2025 році експерти звертали увагу, що боти стали складнішими: замість примітивного копіювання однакових фраз вони дедалі частіше використовують генеративний ШІ, що дозволяє створювати унікальні коментарі, адаптовані до контексту конкретної публікації.

Це ускладнює виявлення інформаційних операцій, адже бот більше не обов'язково виглядає як очевидний фейковий акаунт. Він може мати фото, історію публікацій, емоційний стиль спілкування, локальні згадки й навіть патріотичну риторичку. Такий акаунт може не прямо заперечувати українську державність, а діяти тонше: «я за Україну, але...», «я підтримую армію, однак...», «я патріот, але влада все зливає».

Деструктивний контент рідко залишається в межах однієї платформи. Часто він поширюється за схемою: Анонімний Telegram-канал публікує «інсайд». Його підхоплюють інші Telegram-канали. Коротка версія з'являється у TikTok або Facebook. Блогери записують емоційні коментарі. Новинні сайти пишуть матеріали з формулюванням «у мережі обговорюють». Тема переходить у побутові розмови. У результаті навіть неправдива інформація набуває видимості правдоподібності. Людина бачить її в кількох джерелах і робить висновок, що «щось у цьому є». Саме повторюваність, а не доказовість, часто стає головним механізмом деструктивного впливу [55], цей механізм особливо небезпечний під час кризових ситуацій: ракетних ударів, наступальних операцій, обговорення мобілізації, корупційних скандалів,

міжнародних переговорів або виборчої тематики. У такі моменти суспільство є емоційно вразливішим, а потреба у швидкій інформації зростає.

Отже, канали поширення деструктивного контенту в умовах російсько-української війни утворюють складну цифрову екосистему. Соціальні мережі забезпечують масовість і вірусність, Telegram – швидкість та анонімність, новинні медіа – легітимізацію інформаційних тем, блогери – персоналізований емоційний вплив, а відеоплатформи – візуальну переконливість. Особливу небезпеку становить міжплатформне поширення, коли один і той самий наратив багаторазово повторюється в різних середовищах і поступово сприймається як «суспільна думка».

Для національної безпеки України це означає, що протидія деструктивному контенту не може обмежуватися блокуванням окремих сайтів або спростуванням окремих фейків. Потрібен системний підхід: розвиток медіаграмотності, підтримка якісної журналістики, прозорість власності медіа, моніторинг Telegram-каналів, протидія бот-мережам, відповідальність блогерів та швидке офіційне інформування в кризових ситуаціях. Саме швидка, достовірна й зрозуміла комунікація держави та професійних медіа є одним із ключових інструментів зменшення впливу ворожих інформаційних операцій.

Інформаційний вплив у межах російсько-української війни має не хаотичний, а **цілеспрямований характер**. Деструктивний контент створюється не для «всіх одразу», а для конкретних аудиторій, кожна з яких має власні вразливості, страхи, потреби та канали отримання інформації [20-21]. Саме тому одна й та сама інформаційна операція може мати різні повідомлення для різних груп: для населення України – посіяти втому й недовіру; для військових – деморалізацію та сумніви в командуванні; для міжнародної аудиторії – знизити підтримку України [30].

У цьому контексті можна виокремити три ключові цільові аудиторії деструктивного інформаційного впливу: населення України, військовослужбовці та міжнародна аудиторія.

Населення України є однією з головних цільових аудиторій російських інформаційних операцій, оскільки саме від суспільної стійкості залежить здатність держави продовжувати оборону, підтримувати армію, зберігати довіру до інституцій і витримувати тривалу війну [35]. У цьому випадку інформаційний вплив спрямований не лише на зміну політичних поглядів, а й на поступове виснаження психологічних, емоційних і соціальних ресурсів суспільства.

Після початку повномасштабного вторгнення українське суспільство перебуває в умовах постійного стресу: ракетні атаки, втрати, мобілізація, економічні труднощі, вимушене переміщення, руйнування інфраструктури, тривала невизначеність щодо майбутнього. Саме ці фактори створюють сприятливий ґрунт для деструктивного контенту, який апелює не стільки до раціонального аналізу, скільки до страху, втоми, гніву, розчарування й недовіри.

Основними цілями впливу на населення України є формування відчуття безнадійності; посилення недовіри до державної влади; дискредитація Збройних сил України; розкол між цивільними та військовими; загострення соціальних конфліктів; поширення паніки під час обстрілів або кризових ситуацій; зниження готовності суспільства підтримувати оборону держави.

Одним із ключових напрямів впливу є тема втоми від війни. Російська пропаганда активно використовує природне виснаження українського суспільства, перетворюючи його на політичний і психологічний інструмент. Повідомлення на кшталт «війна ніколи не закінчиться», «Захід втомився від України», «усе марно», «людей кидають без сенсу», «країну знищують зсередини» не завжди подаються як відверто проросійські. Часто вони маскуються під «реалістичний погляд», «турботу про людей» або «чесну розмову без пропаганди».

Окремо важливою є тема мобілізації. Вона є однією з найчутливіших для українського суспільства, тому регулярно використовується в інформаційних операціях. Деструктивний контент може перебільшувати масштаби порушень,

подавати окремі конфліктні випадки як загальну практику, протиставляти військових і цивільних, формувати образ держави як репресивного апарату. Мета такого впливу - не лише викликати страх перед мобілізацією, а й підірвати довіру до самої ідеї оборони держави.

Ще одним важливим напрямом є підрив довіри до інституцій. У демократичному суспільстві критика влади є нормальною і необхідною. Однак деструктивний вплив відрізняється тим, що не пропонує конструктивного аналізу, а формує тотальну недовіру: «усі крадуть», «усе вирішено наперед», «ніхто не відповідає за людей», «державу кинула громадян». Такі повідомлення можуть бути особливо ефективними в умовах реальних проблем – корупційних скандалів, бюрократії, соціальної несправедливості або комунікаційних помилок влади.

Актуальні дослідження показують, що українці добре усвідомлюють наявність дезінформації, але це не завжди означає здатність ефективно її розпізнавати. За даними Detector Media, у 2025 році 44% українців перевіряли достовірність інформації через наявність посилань на джерела, що є вищим показником, ніж у 2021 році. Водночас зберігається проблема надмірної впевненості частини аудиторії у власній здатності відрізнити правду від фейків [32; 59], що означає, що населення України не є пасивною або повністю беззахисною аудиторією. Навпаки, за роки війни рівень чутливості до фейків зріс. Проте деструктивний вплив стає складнішим: він дедалі частіше використовує не грубі фейки, а напівправду, емоційні маніпуляції, вирвані з контексту факти, псевдоінсайди, перебільшення та цинічну експлуатацію реальних проблем.

Найбільш вразливими групами серед населення можуть бути люди, які перебувають у стані постійного стресу або втратили близьких; мешканці прифронтових і деокупованих територій; внутрішньо переміщені особи; родини військовослужбовців; люди старшого віку, які мають нижчий рівень цифрової грамотності; молодь, яка споживає новини через короткі відео й

соціальні мережі; громадяни, які не довіряють офіційним джерелам інформації.

Таким чином, інформаційний вплив на населення України спрямований на поступове руйнування соціальної згуртованості. Його головна мета – не обов'язково переконати українців у правоті росії, а змусити їх сумніватися у власній державі, власному війську, союзниках і можливості перемоги.

Військові є особливо важливою цільовою аудиторією інформаційного впливу, оскільки від їхнього морально-психологічного стану, довіри до командування, мотивації та згуртованості залежить боєздатність армії. У цьому випадку інформаційна атака має не лише пропагандистський, а й безпосередньо воєнний характер [36].

Деструктивний вплив на військових може мати кілька напрямів.

Перший напрям – **деморалізація**. Противник поширює повідомлення про нібито «величезні втрати», «безглузді накази», «покинуті підрозділи», «відсутність підтримки», «зраду командування». Частина таких повідомлень може базуватися на реальних складнощах фронту, але подається у формі, яка має викликати не аналіз проблеми, а відчай, гнів і недовіру.

Другий напрям – **підрив довіри до командування**. Для армії критично важливою є вертикаль управління. Якщо військовослужбовці починають масово сумніватися в рішеннях командирів, це може впливати на дисципліну, виконання наказів і психологічну стійкість підрозділів. Саме тому ворожі інформаційні операції часто намагаються протиставити «простих солдатів» і «вище командування» [81].

Третій напрям – **ізоляція військових від цивільного суспільства**. Деструктивні наративи можуть створювати враження, що суспільство «забуло про військових», «живе звичайним життям», «не цінує жертв», «ухиляється від обов'язку» [37]. Паралельно серед цивільних можуть поширюватися повідомлення, які формують страх або відчуження щодо військових. Такий розкол є небезпечним, оскільки армія й суспільство в умовах оборонної війни мають залишатися взаємопов'язаними.

Четвертий напрям – **вплив на родини військових**. Родини є емоційно вразливою аудиторією, адже вони перебувають у постійній тривозі за близьких. Через них можна тиснути й на самих військовослужбовців. Наприклад, повідомлення про «приховані втрати», «зниклих безвісти», «байдужість командування», «несправедливу мобілізацію» можуть викликати паніку, конфлікти з військовими структурами та недовіру до офіційної інформації.

П'ятий напрям – **цифрова небезпека**. Військові можуть бути об'єктами фішингу, вербування, збору персональних даних, атак через месенджери, підроблених акаунтів, фейкових волонтерських ініціатив або «службових» повідомлень. У 2024 році Україна обмежила використання Telegram на службових пристроях посадовців, військових і працівників критичної інфраструктури через ризики російського шпигунства, що демонструє безпекову чутливість цифрових платформ у воєнний час.

Для військової аудиторії характерні особливі вразливості: фізичне й психологічне виснаження; перебування в умовах постійної небезпеки; обмежений доступ до повної інформації; залежність від неформальних каналів комунікації; переживання втрат серед побратимів; конфлікт між фронтовим досвідом і цивільним інформаційним простором; висока чутливість до тем справедливості, забезпечення, ротацій і ставлення суспільства.

Важливо зазначити, що деструктивний вплив на військових часто не має вигляду прямої проросійської пропаганди. Він може подаватися як «правда з фронту», «голос простого солдата», «викриття брехні командування», «емоційне звернення побратимів». Саме така форма є особливо небезпечною, бо вона використовує реальні емоції та проблеми військового середовища [38].

Окремим інструментом впливу є поширення відео з полоненими, загиблими, наслідками ударів або нібито «зверненнями військових». Такі матеріали можуть використовуватися для психологічного тиску, шантажу, деморалізації підрозділів або впливу на родини військовослужбовців. У таких

випадках інформаційна операція прямо перетинається з психологічною війною.

Тому протидія впливу на військових має включати не лише спростування фейків, а й якісну внутрішню комунікацію, психологічну підтримку, оперативне інформування, захист персональних даних, цифрову гігієну та збереження довіри між військовими, командуванням і суспільством.

Міжнародна аудиторія є ще однією ключовою ціллю російських інформаційних операцій. Її значення пояснюється тим, що Україна значною мірою залежить від міжнародної підтримки: військової допомоги, фінансової підтримки, санкційного тиску на росію, дипломатичної солідарності та позитивного сприйняття української боротьби у світі [17].

На відміну від впливу на населення України, де головною метою є деморалізація й розкол, вплив на міжнародну аудиторію спрямований передусім на зниження підтримки України. Для цього росія намагається переконати іноземні суспільства, що допомога Україні є «занадто дорогою», «марною», «небезпечною» або «суперечить національним інтересам» самих цих країн [39].

Основні наративи, спрямовані на міжнародну аудиторію: «Україна не зможе перемогти»; «допомога Україні лише продовжує війну»; «санкції шкодять Європі більше, ніж росії»; «Україна є корумпованою державою, якій не можна довіряти»; «зброя, передана Україні, нібито потрапляє на чорний ринок»; «війну спровокував Захід або НАТО»; «потрібно негайно домовлятися з росією»; «українські біженці є тягарем для європейських суспільств». Такі повідомлення адаптуються до конкретної країни. Наприклад, у країнах ЄС акцент може робитися на вартості підтримки України, міграційній темі, цінах на енергоносії або страху ескалації. У США – на внутрішньополітичній поляризації, бюджетних витратах і конкуренції пріоритетів. У країнах Глобального Півдня - на антизахідній риториці, темі «подвійних стандартів» і твердженнях, що війна в Україні є нібито «конфліктом між росією та НАТО», а не агресією проти суверенної держави [40][67].

У 2026 році Європейська служба зовнішніх дій у своєму звіті про іноземні інформаційні маніпуляції вказувала, що російські інформаційні операції продовжують легітимізувати повномасштабне вторгнення та поширювати дезінформаційні наративи в міжнародному середовищі.

Окреме значення має вплив на політичні процеси в демократичних країнах. Російська дезінформація може бути спрямована на вибори, партійні дискусії, протести, медіакампанії та суспільні конфлікти. Мета полягає не завжди в прямій підтримці конкретної політичної сили, а в посиленні поляризації, недовіри до урядів і скепсису щодо підтримки України. У 2025 році EU DisinfoLab фіксував сплески проросійської дезінформації навколо виборчих процесів у Європі, зокрема у зв'язку з темою військової допомоги Україні.

Ще одним напрямом є дискредитація українських військових і добровольців. Російські інформаційні кампанії намагаються представити іноземців, які підтримують Україну або воюють на її боці, як «найманців», «екстремістів» або «жертв української пропаганди». У 2025 році EU DisinfoLab звертав увагу на кампанії, спрямовані на демотивацію іноземних добровольців, зокрема через поширення дезінформації серед аудиторій Латинської Америки.

Також важливим об'єктом впливу є міжнародні медіа та журналісти. Росія зацікавлена в обмеженні незалежного висвітлення війни, адже якісна журналістика з місця подій руйнує пропагандистські тези про «визволення», «захист російськомовних» або «відсутність воєнних злочинів»[76-77]. У 2025 році повідомлялося про удари по готелях в Україні, де зупинялися журналісти, що ускладнювало роботу міжнародних медіа в прифронтових районах.

Для міжнародної аудиторії особливо ефективними є такі інструменти: англomовні та іншомовні проросійські медіа; мережі псевдоекспертів; Telegram-канали в країнах ЄС; YouTube-канали з «альтернативною аналітикою»; боти й коментарі в соцмережах; фейкові документи про нібито

корупцію в Україні; маніпулятивні матеріали про біженців; кампанії проти санкцій і військової допомоги.

Важливо, що міжнародна аудиторія часто має менше контексту про Україну, ніж українське суспільство. Тому вона може бути більш вразливою до спрощених пояснень: «це проксі-війна», «усі сторони винні», «треба просто домовитися», «Україна не є стратегічно важливою». Такі повідомлення створюють небезпеку поступової нормалізації російської агресії.

Кожна з трьох аудиторій має власну логіку вразливості. Для населення України головною точкою впливу є емоційне виснаження, страх, недовіра та соціальні конфлікти. Тут деструктивний контент намагається зламати внутрішню стійкість суспільства.

Для військових головною ціллю є морально-психологічний стан, довіра до командування, дисципліна й мотивація. Тут інформаційний вплив безпосередньо пов'язаний із боєздатністю. Для міжнародної аудиторії ключовою метою є зменшення політичної, військової й фінансової підтримки України. Тут дезінформація спрямована на зміну зовнішнього середовища війни. Попри відмінності, усі ці напрями взаємопов'язані. Якщо міжнародна підтримка слабшає, це впливає на настрої українського суспільства. Якщо в українському суспільстві зростає недовіра, це може використовуватися в міжнародній пропаганді як доказ «нестабільності України». Якщо деморалізуються військові, це впливає на фронт, а отже - на внутрішню й зовнішню комунікацію держави.

Отже, цільові аудиторії інформаційного впливу в російсько-українській війні охоплюють як внутрішній, так і зовнішній рівні. Населення України є об'єктом впливу через страх, втому, недовіру та соціальні протиріччя. Військовослужбовці є мішенню психологічного тиску, спрямованого на деморалізацію, підрив дисципліни й довіри до командування. Міжнародна аудиторія зазнає впливу через наративи про «неефективність допомоги», «корупцію», «втому від України» та необхідність поступок росії.

Висновки до 2 розділу

1. Механізми деструктивного інформаційного впливу в умовах російсько-української війни мають багаторівневий характер і поєднують дезінформацію, пропаганду, психологічний тиск, емоційні тригери, алгоритмічне просування та координовані інформаційні операції. Цифрові платформи посилюють інтенсивність інформаційного впливу завдяки швидкості поширення, вірусності контенту, персоналізованим рекомендаціям, анонімності окремих каналів та можливості штучного створення видимості суспільної підтримки певних наративів.

2. Ключовими цільовими аудиторіями інформаційного впливу є населення України, військовослужбовці та міжнародна аудиторія; для кожної з них застосовуються різні наративи, канали комунікації та емоційні механізми впливу.

3. Деструктивний інформаційний вплив має багаторівневий характер. Його мета полягає не лише в поширенні неправдивої інформації, а в зміні поведінки конкретних груп: змусити громадян сумніватися, військових – втрачати мотивацію, а міжнародних партнерів – скорочувати підтримку України.

РОЗДІЛ 3

ОЦІНКА ВПЛИВУ МЕДІАКОНТЕНТУ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ

3.1 Методика оцінки впливу медіаконтенту на національну безпеку

У сучасних умовах повномасштабної російсько-української війни інформаційний простір набуває стратегічного значення як один із ключових елементів забезпечення національної безпеки. Медіаконтент, що висвітлює перебіг воєнних дій, суспільно-політичні процеси та діяльність державних інституцій, виступає не лише засобом інформування, але й потужним інструментом впливу на громадську думку, морально-психологічний стан населення та рівень довіри до держави.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання розробки науково обґрунтованої методики оцінки впливу медіаконтенту на національну безпеку. Складність такого завдання зумовлена багатовимірністю самого інформаційного середовища, високою швидкістю поширення даних, а також відсутністю чіткої межі між безпечним, ризикованим та небезпечним контентом. Додатковим ускладнюючим фактором є те, що навіть матеріали, створені незалежними журналістами, можуть мати небажані наслідки у разі неналежного врахування безпекового контексту.

Таким чином, виникає необхідність формування комплексного підходу до аналізу медіаконтенту, який дозволив би системно оцінювати його вплив на національну безпеку та виявляти потенційні загрози (**Таблиця 3.1**).

Розроблена методика оцінки впливу медіаконтенту на національну безпеку базується на поєднанні якісних та аналітичних підходів, що дозволяє забезпечити всебічний розгляд досліджуваного явища. В її основі лежить припущення про те, що медіаконтент не є однорідним за своєю природою, а його вплив визначається сукупністю змістових, контекстуальних та функціональних характеристик.

Таблиця 3.1

Критерії оцінки медіаконтенту

№	Критерій	Опис критерію	Шкала оцінювання впливу
1	Емоційний вплив	Виклик страху, паніки, агресії	1 - Відсутній 2 - Слабкий 3 - Помірний 4 - Сильний 5 - Критичний
2	Маніпулятивність	Використання викривлення фактів	1 - Відсутній 2 - Слабкий 3 - Помірний 4 - Сильний 5 - Критичний
3	Достовірність	Наявність перевірених джерел	1 - Відсутній 2 - Слабкий 3 - Помірний 4 - Сильний 5 - Критичний
4	Загроза нацбезпеці	Потенційна шкода державі	1 - Відсутній 2 - Слабкий 3 - Помірний 4 - Сильний 5 - Критичний
5	Вплив на моральний стан	Деморалізація суспільства/військових	1 - Відсутній 2 - Слабкий 3 - Помірний 4 - Сильний 5 - Критичний
6	Швидкість поширення	Вірусність контенту	1 - Відсутній 2 - Слабкий 3 - Помірний 4 - Сильний 5 - Критичний
7	Наявність пропагандистських наративів	Повторення ворожих тез	1 - Відсутній 2 - Слабкий 3 - Помірний 4 - Сильний 5 - Критичний

Ключовим елементом методики є застосування контент-аналізу як інструменту систематизації та інтерпретації інформаційних матеріалів, до прикладу:

- Назва матеріалу;
- Платформа;
- Дата публікації;
- Тип контенту;

- Основний меседж;
- Цільова аудиторія;
- Ознаки маніпуляції;
- Потенційний вплив;
- Рівень ризику.

Даний метод дозволяє виявити основні тематичні напрями медіаповідомлень, особливості їх подачі, а також визначити наявність потенційно небезпечних елементів, таких як розкриття чутливої інформації або використання маніпулятивних технік. Важливим аспектом є не лише аналіз змісту, але й оцінка контексту, в якому здійснюється поширення інформації (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Аналіз платформ

Платформа	Основний тип впливу	Рівень ризику
Telegram	Паніка, фейки	Високий
TikTok	Емоційний вплив	Середній
YouTube	Наративний вплив	Середній
Facebook	Поляризація	Помірний

Доповненням до контент-аналізу є порівняльний підхід, який передбачає зіставлення різних типів медіаконтенту з метою виявлення їхніх відмінностей та спільних рис, зокрема, у межах дослідження було проведено порівняння між журналістськими матеріалами, оперативними новинами, аналітичними публікаціями та контентом, що поширюється у соціальних мережах, що дозволило визначити специфіку впливу кожного типу та їх потенційні ризики.

Важливу роль у структурі методики відіграє класифікаційний підхід, який передбачає розподіл медіаконтенту за рівнем його впливу на національну безпеку, адже підхід ґрунтується на системі критеріїв, що дозволяють оцінити ступінь ризику, пов'язаного з поширенням інформації. До основних критеріїв

оцінки належать рівень чутливості інформації, джерело її походження, мета публікації, характер подачі та можливі наслідки для суспільства і держави.

Рівень чутливості інформації визначається наявністю у матеріалі даних, які можуть мати стратегічне значення, зокрема відомостей про військові об'єкти, переміщення підрозділів або стан критичної інфраструктури. Джерело інформації оцінюється з точки зору його надійності, що дозволяє відрізнити офіційні повідомлення від анонімних або потенційно ворожих ресурсів. Мета публікації аналізується через призму намірів автора, що дає можливість виявити маніпулятивні або деструктивні мотиви.

Окрему увагу приділено оцінці можливих наслідків поширення інформації, оскільки саме цей фактор визначає реальний вплив медіаконтенту на національну безпеку. Зокрема, враховується потенціал матеріалу викликати панічні настрої, деморалізувати населення, підірвати довіру до державних інституцій або сприяти витоку інформації. Такий підхід дозволяє перейти від формального аналізу змісту до оцінки практичних наслідків (**Таблиця 3.3**).

Таблиця 3.3

Оцінка впливу на національну безпеку

Тип впливу	Наслідок
Деморалізація населення	Зниження довіри
Панічні настрої	Соціальна нестабільність
Дискредитація влади	Політична дестабілізація
Поширення фейків	Інформаційний хаос
Ворожі наративи	Ослаблення стійкості держави

На основі зазначених критеріїв медіаконтент класифікується за рівнем впливу на національну безпеку на три основні категорії: безпечний, потенційно ризикований та небезпечний. Безпечний контент не містить чутливої інформації та сприяє інформуванню суспільства без створення загроз. Потенційно ризикований контент може мати побічні негативні наслідки залежно від контексту використання, тоді як небезпечний контент становить пряму або опосередковану загрозу для безпеки держави.

Важливо підкреслити, що запропонована методика має комплексний характер і передбачає поєднання різних аналітичних інструментів. Це дозволяє не лише ідентифікувати потенційно небезпечний контент, але й

визначити природу його впливу, що є необхідною умовою для розробки ефективних заходів протидії інформаційним загрозам.

Отже, у результаті проведеного дослідження було розроблено методiku оцінки впливу медіаконтенту на національну безпеку, яка базується на комплексному поєднанні контент-аналізу, порівняльного та класифікаційного підходів. Запропонована система критеріїв дозволяє здійснювати всебічну оцінку інформаційних матеріалів з урахуванням їх змісту, джерела, мети та потенційних наслідків. Застосування цієї методики забезпечує можливість системного виявлення інформаційних загроз, а також створює підґрунтя для подальшого аналізу впливу різних видів медіаконтенту, що було реалізовано у наступному підрозділі. Таким чином, розроблений підхід виступає важливим інструментом у дослідженні проблем інформаційної безпеки в умовах війни.

3.2 Аналіз кейсів медіаконтенту та їхнього впливу на безпекове середовище України

В умовах повномасштабної російсько-української війни інформаційний простір перетворився на один із ключових театрів протистояння, де медіаконтент виступає не лише засобом інформування населення, але й інструментом впливу на суспільну свідомість, морально-психологічний стан громадян та ефективність функціонування державних інституцій [74]. Значна інтенсивність інформаційних потоків, зростання ролі цифрових платформ та швидкість поширення даних створюють нові виклики для забезпечення національної безпеки.

У цьому контексті особливої актуальності набуває питання комплексного аналізу різних видів медіаконтенту, що висвітлюють події війни, а також визначення їх потенційного впливу на безпекове середовище держави. Важливим завданням є не лише ідентифікація загроз, але й формування підходів до їх мінімізації із збереженням фундаментальних демократичних принципів, зокрема свободи слова.

У процесі дослідження було застосовано комплекс методів, що включав контент-аналіз, порівняльний аналіз, а також метод кейс-стаді, який дозволяє дослідити конкретні приклади впливу медіаконтенту на національну безпеку. Такий підхід забезпечує не лише теоретичне узагальнення, але й практичне розуміння механізмів інформаційного впливу.

Таблиця 3.4

Порівняльний аналіз кейсів

Кейс	Платформа, Джерело	Тип впливу	Емоційний вплив	Рівень загрози	Потенційні наслідки, або існуючі наслідки
Розслідування про закупівлю зброї ГУР. https://www.pravda.com.ua/articles/2024/10/03/7477878/	Медіа Ресурс	Дискредитація влади, військових	Виклик агресії, недовіри	Критичний	Розкриття поставок озброєння через секретні та неофіційні канали, вплив на майбутні поставки озброєння.
https://t.me/truexanewsua/135482	telegram	Емоційний	Хайп, панічні настрої.	Помірний	Один з сотень випадків поширення відео прильотів. У багатьох випадках після швидкої публікації, ворог завдає повторний керований удар - через що не один раз гинули як цивільні так і представники дснс, швидкої, військові, поліцейські та інші.
https://www.tiktok.com/@saratska_gromada/photo/7604838938628410645?r=1&t=ZS-96R3Z4eTgTE	TikTok	Фейк	Панічні настрої, виклик агресії	Слабкий	Типовий приклад поширення фейкового матеріалу із гучними заголовками не відповідаючим дійсності. Такі відео мають дуже малу силу в інфо полі, але розраховані вони на людей з низьким рівнем критичного мислення.
https://www.tiktok.com/@kupol779/video/7622149281494912277?r=1&t=ZS-96R42WEno60	TikTok	Дискредитація влади, військових	Виклик агресії	Слабкий	Наратив про вигідність війни діючій владі - спрямований виключно на політичну дестабілізацію та зниження рівня мобілізації. У росії є доктрина по якій тиск в середині України є ефективнішим ніж успіхи на фронт. Такий контент,

Кейс	Платформа, Джерело	Тип впливу	Емоційний вплив	Рівень загрози	Потенційні наслідки, або існуючі наслідки
					який не несе в собі нічого крім критиканства лише підіграє російським спец. службам нищити Україну з середини.
https://www.tiktok.com/@svitochimapa_stora/video/7633731088816344328?_r=1&t=ZS-96R49HfMjk_y	TikTok	Деморалізація населення, дезінформація	Панічні настрої, деморалізація	Слабкий	Дане відео несе за собою наратив про те що «нас кинули» та «нас використовують», що через брак критичного мислення повільно буде знижувати рівень довіри до влади, військових та зниження рівню мобілізації.
https://www.youtube.com/watch?v=GF6H9FNhto	YouTube	Дискредитація влади, військових	Дезінформація, виклик агресії	Помірний	Через залучення депутатів до таких відео у людей зростає довіра до правдивості подібних матеріалів. Матеріал несе за собою прямий вплив на дискредитацію влади для збільшення рівня недовіри до влади. Кінцевою ціллю таких роликів є зниження довіри до влади, зниження рівня мобілізації.
https://youtu.be/1gO-39op0Go?si=hUzYTgzVoGjJ4rjG	Youtube	Дискредитація влади, військових	Дезінформація, виклик агресії	Сильний	Депутат верховної ради, прямо поширює недостовірну інформацію, використовує гучні заголовки які не є дійсністю. Пряма робота на дискредитацію влади та зниження рівня мобілізації.
https://www.tiktok.com/@pravda.com.ua/video/7630615157407747336?_r=1&t=ZS-96RVu5Tyd_NM	Youtube-Shorts	Дискредитація влади, військових	Панічні настрої, деморалізація	Слабкий	Подібні матеріали спрямовані на перенесення відповідальності за все на когось одного. Пряма дезінформація яка спрямована на дискредитацію влади.

Результати дослідження (Таблиця 3.4) підтверджують, що інформаційні загрози в умовах війни мають багатовимірний характер і формуються як у межах цілеспрямованих інформаційно-психологічних операцій противника,

так і внаслідок функціонування відкритого інформаційного середовища, яке передбачає активну участь незалежних медіа та громадянського суспільства.

Згідно з дослідженнями NATO Strategic Communications Centre of Excellence, інформаційні операції Російської Федерації є системним елементом гібридної війни та базуються на поєднанні дезінформації, психологічного впливу та маніпулятивних медіатехнологій [14]. У звітах цієї організації підкреслюється, що сучасні інформаційні кампанії спрямовані не лише на поширення неправдивих відомостей, але й на створення інформаційного шуму, який ускладнює розмежування правдивої та фейкової інформації.

Додатково, аналітичні матеріали European External Action Service вказують на те, що російська пропаганда використовує тактику повторення ключових наративів, серед яких особливе місце займають дискредитація української державності, делегітимізація міжнародної підтримки та створення образу «внутрішньої нестабільності» [16]. Такі наративи поширюються через різні канали, включаючи традиційні медіа, соціальні мережі та анонімні платформи.

Аналіз зазначених досліджень дозволяє зробити висновок, що дезінформація функціонує як стратегічний інструмент впливу, який має довгострокові цілі та спрямований на зміну поведінкових моделей аудиторії.

Важливим елементом дослідження стало вивчення конкретних прикладів впливу медіаконтенту, створеного незалежними журналістами. Показовим є випадок журналістського розслідування, що стосувалося діяльності українських спецслужб та неформальних каналів постачання ресурсів у період початку повномасштабної війни.

У зазначеному матеріалі було висвітлено можливі зв'язки між представниками розвідки та неофіційними механізмами забезпечення. Водночас, як показує подальший аналіз, подібні канали відігравали критично важливу роль у забезпеченні обороноздатності України на початковому етапі війни, коли офіційні механізми постачання ще не були повністю налагоджені.

Після публікації частина таких каналів була обмежена, що у перспективі ускладнило доступ до ресурсів, які не могли бути отримані через офіційні процедури. Цей кейс демонструє складність взаємодії між принципами прозорості та вимогами національної безпеки, а також підтверджує необхідність врахування контексту при оцінці журналістських матеріалів. Ще одним важливим напрямом дослідження стало вивчення ролі соціальних мереж як джерела інформаційних ризиків. У перші місяці повномасштабного вторгнення було зафіксовано численні випадки публікації фото- та відеоматеріалів із місць ракетних ударів, що супроводжувалися геолокаційними даними або впізнаваними об'єктами.

Подальший аналіз показав, що такі матеріали використовувалися противником для коригування повторних ударів. Подібні випадки неодноразово фіксувалися українськими державними органами, які закликали громадян утримуватися від публікації інформації про наслідки атак у режимі реального часу. Цей кейс підтверджує, що навіть побутовий контент, створений звичайними користувачами, може мати безпосередній вплив на військові процеси, що значно розширює межі поняття інформаційної безпеки.

Аналіз міжнародних медіа також дозволив виявити їх значний вплив на формування зовнішньополітичного контексту. Зокрема, публікації західних видань щодо рівня корупції або ефективності використання військової допомоги Україною можуть впливати на рішення урядів інших держав щодо подальшої підтримки.

Дослідження Reuters Institute for the Study of Journalism підкреслюють, що медіа відіграють ключову роль у формуванні громадської думки, яка, у свою чергу, впливає на політичні рішення [17]. У цьому контексті навіть частково негативні або неповністю перевірені матеріали можуть мати непропорційно великий вплив, що свідчить про необхідність врахування міжнародного інформаційного середовища як окремого фактору національної безпеки.

Отже, доцільно розглядати медіаконтент як багаторівневу систему впливу, де ключовим фактором є не лише достовірність інформації, але й її контекст, спосіб поширення та потенційні наслідки. Узагальнюючи результати кейс-аналізу, можна стверджувати, що сучасні інформаційні загрози мають комплексний характер і не обмежуються лише дезінформацією. Вони включають: цілеспрямовані інформаційні операції противника; побічні ефекти незалежної журналістики; неконтрольоване поширення інформації у цифровому середовищі; вплив міжнародного медіапростору.

3.3 Рекомендації щодо мінімізації негативного впливу медіаконтенту в системі національної безпеки України

Ефективна протидія негативному впливу медіаконтенту на національну безпеку України потребує системного, багаторівневого та міжсекторального підходу. В умовах гібридної війни інформаційний простір перестає бути лише середовищем комунікації, обміну новинами чи формування громадської думки. Він трансформується в один із ключових просторів протистояння, у якому інформація використовується як ресурс впливу, тиску, деморалізації, мобілізації, маніпуляції та дестабілізації. Саме тому питання медіаконтенту необхідно розглядати не лише в площині журналістики, комунікацій або свободи слова, а й у контексті забезпечення національної безпеки, обороноздатності держави, стійкості суспільства та захисту демократичних інститутів.

Негативний медіаконтент може проявлятися у різних формах: дезінформації, пропаганди, маніпулятивних повідомлень, панічних наративів, поширення чутливих даних, дискредитації державних інституцій, деморалізації військових і цивільного населення, легітимації ворожих меседжів, розмивання довіри до офіційних джерел, а також у створенні інформаційного вакууму, який швидко заповнюється неперевіреними або ворожими повідомленнями. У такій ситуації ключовим завданням є не лише

блокування чи спростування окремих фейків, а створення цілісної управлінської екосистеми інформаційної безпеки, у якій державні органи, сектор безпеки і оборони, медіа, громадянське суспільство та цифрові платформи діють узгоджено.

З огляду на це доцільно виокремити три основні напрями рекомендацій: для органів державної влади, для сектору безпеки і оборони, а також для медіа та журналістів. Кожен із цих суб'єктів має власну зону відповідальності, однак лише їхня скоординована взаємодія може забезпечити належний рівень інформаційної стійкості держави.

3.3.1 Рекомендації для органів державної влади

Першочерговим завданням органів державної влади має стати формування єдиної державної політики інформаційної безпеки. В умовах повномасштабної війни та постійного інформаційного тиску на Україну недостатньо реагувати лише на окремі інформаційні інциденти. Необхідною є цілісна державна стратегія, яка поєднуватиме політичний, правовий, безпековий, комунікаційний, освітній та технологічний компоненти. Така стратегія має визначати інформаційну безпеку як невід'ємну частину загальної системи національної безпеки, а не як допоміжний або другорядний напрям державної політики.

У межах цієї стратегії варто забезпечити чітку інтеграцію інформаційної безпеки у систему планування національної безпеки і оборони. Інформаційні загрози мають оцінюватися нарівні з воєнними, кібернетичними, економічними, соціальними та політичними ризиками. Це означає, що під час розроблення стратегічних документів, кризових планів, оборонних рішень, мобілізаційних заходів або публічних комунікацій має враховуватися можливий інформаційний ефект кожного управлінського рішення. Зокрема, будь-яка затримка з офіційним поясненням важливої події може створити

комунікаційний вакуум, який буде використаний противником для поширення панічних або дискредитаційних повідомлень.

Особливо важливою є координація між державними інституціями, відповідальними за різні аспекти інформаційної безпеки. До таких суб'єктів належать Рада національної безпеки і оборони України, Міністерство оборони України, Служба безпеки України, Міністерство культури та інформаційної політики або інші органи, відповідальні за інформаційну політику, Центр стратегічних комунікацій, Центр протидії дезінформації, органи місцевого самоврядування, військові адміністрації та інші структури. Проблема полягає в тому, що за відсутності чіткої координації різні інституції можуть дублювати функції, по-різному трактувати інформаційні загрози або несинхронно комунікувати з населенням. Це знижує ефективність державної реакції та створює додатковий простір для маніпуляцій.

Доцільним є чітке визначення повноважень кожного органу у сфері протидії дезінформації. Має бути зрозуміло, хто здійснює моніторинг інформаційного простору, хто проводить аналітичну оцінку загроз, хто ухвалює рішення щодо офіційного реагування, хто комунікує з населенням, хто взаємодіє з цифровими платформами, а хто відповідає за правові наслідки поширення небезпечного контенту. Такий розподіл функцій дозволить уникнути хаотичності, посилить інституційну відповідальність і забезпечить більш ефективне управління інформаційними ризиками.

Окремим пріоритетом має стати впровадження системи постійного моніторингу медіаконтенту. Сучасний інформаційний простір є надзвичайно динамічним: небезпечні повідомлення можуть поширюватися через Telegram-канали, YouTube, TikTok, Facebook, Instagram, X, а також через закриті групи, локальні чати та псевдоновинні ресурси. Тому традиційний формат реагування після появи загрози є недостатнім. Потрібна система оперативного аналізу контенту в реальному часі або максимально наближеному до нього режимі.

Така система моніторингу має включати кілька функціональних блоків. По-перше, необхідним є автоматизований збір даних із відкритих джерел, соціальних мереж, відеоплатформ, месенджерів та онлайн-медіа. По-друге, слід забезпечити аналітичну обробку контенту з використанням інструментів виявлення повторюваних наративів, ключових слів, джерел поширення, ботоподібної активності, скоординованих інформаційних кампаній та ознак маніпулятивності. По-третє, важливим є формування бази шкідливої інформації, до якої могли б вноситися перевірені приклади дезінформації, фейків, маніпуляцій, небезпечних повідомлень і матеріалів, що становлять загрозу для оборони або суспільної стабільності.

Практично корисним може бути запровадження механізму перевірки матеріалу за посиланням. Такий інструмент міг би дозволити журналістам, посадовцям, представникам громадського сектору або громадянам перевіряти підозрілий контент на наявність ознак дезінформації, ворожого походження, маніпулятивності чи поширення чутливих даних. Це не повинно перетворюватися на інструмент цензури, однак може виконувати функцію раннього попередження і допомагати користувачам ухвалювати більш відповідальні інформаційні рішення.

Важливим елементом моніторингу має бути класифікація медіаконтенту за рівнем загрози. У межах запропонованої методики доцільно виділяти кілька рівнів ризику: низький, середній, високий і критичний. До низького рівня можуть належати матеріали з окремими неточностями або емоційно забарвленими оцінками, які не створюють прямої загрози національній безпеці. Середній рівень може охоплювати маніпулятивні повідомлення, що спотворюють факти, підривають довіру до інституцій або провокують соціальну напругу. Високий рівень має стосуватися контенту, який містить ознаки координованої дезінформаційної кампанії, поширює паніку, дискредитує Збройні Сили України або розкриває чутливу інформацію. Критичний рівень повинен застосовуватися до матеріалів, які можуть безпосередньо нашкодити обороноздатності, життю військових або

цивільних, розкрити місця дислокації, наслідки ударів, маршрути переміщення чи інші дані, що можуть бути використані противником.

Наступним ключовим напрямом є розробка механізмів швидкого реагування. Однією з найбільших проблем інформаційного простору є те, що дезінформація часто поширюється швидше, ніж офіційні спростування. Якщо держава затримує комунікацію, виникає інформаційний вакуум. У цьому вакуумі громадяни починають шукати пояснення в неофіційних джерелах, Telegram-каналах, чутках, коментарях або емоційних повідомленнях. Саме в таких умовах ворожі інформаційні операції мають найвищу ефективність.

Тому державна система комунікацій має працювати за принципом випереджального інформування. Це означає, що офіційні органи повинні не лише реагувати на фейки після їх масового поширення, а й завчасно пояснювати суспільству складні або чутливі ситуації. Наприклад, у кризових умовах важливо оперативно повідомляти, що сталося, які дії вживає держава, якої інформації поки що не можна розголошувати з міркувань безпеки, де громадяни можуть отримати перевірені оновлення і яких дій їм слід уникати. Така комунікація не лише зменшує простір для дезінформації, а й підвищує довіру до офіційних джерел.

Оперативне спростування фейків має бути не вибіркоким, а системним. Наявні механізми реагування часто застосовуються лише в найбільш критичних випадках, коли фейк уже набув значного розголосу. Однак багато небезпечних наративів працюють не через один масштабний інформаційний вибух, а через постійне повторення малих повідомлень, які поступово формують недовіру, втому, роздратування або апатію. Саме тому доцільно створити систему регулярного спростування не лише окремих фейків, а й стійких маніпулятивних наративів.

Важливою є також централізація кризового інформування населення. У кризових ситуаціях громадяни повинні чітко знати, які джерела є офіційними, де шукати перевірену інформацію, які повідомлення не слід поширювати та як діяти у разі появи суперечливих даних. При цьому централізація не має

означати монополізацію інформації. Йдеться про узгодженість повідомлень, єдину логіку комунікації, спільні безпекові протоколи та мінімізацію суперечностей між різними державними органами.

Окремої уваги потребує нормативно-правове регулювання. Законодавство у сфері інформаційної безпеки має бути достатньо чітким, щоб запобігати поширенню контенту, який шкодить обороні, але водночас не створювати ризиків для свободи слова, незалежної журналістики та демократичного контролю за владою. У цьому контексті доцільно вдосконалити норми щодо відповідальності за свідоме поширення інформації, яка може бути використана противником або прямо шкодить обороноздатності держави.

Особливо важливо врегулювати питання чутливої інформації під час війни. До такої інформації можуть належати дані про переміщення військ, місця дислокації, роботу систем протиповітряної оборони, наслідки обстрілів до офіційного дозволу на публікацію, точні координати об'єктів, персональні дані військовослужбовців, деталі військових операцій, логістичні маршрути або інші відомості, які можуть бути використані противником. Законодавче регулювання має бути зрозумілим не лише для посадовців, а й для журналістів, блогерів, адміністраторів Telegram-каналів і звичайних громадян.

Окремим напрямом має бути співпраця держави з цифровими платформами, зокрема Telegram, YouTube, TikTok та іншими сервісами, через які поширюється значна частина інформаційного контенту. Держава повинна мати формалізовані канали комунікації з адміністраціями платформ щодо блокування або маркування контенту, який містить дезінформацію, координовану ворожу пропаганду, заклики до насильства, розкриття чутливих даних або інші загрози. Водночас така співпраця має бути прозорою, юридично обґрунтованою та сумісною з демократичними стандартами.

Довгостроковим пріоритетом державної політики має стати підвищення інформаційної стійкості населення. Навіть найкраща система моніторингу й реагування не буде достатньо ефективною, якщо суспільство не матиме

навичок критичного сприйняття інформації. Тому держава має системно впроваджувати програми медіаграмотності для різних вікових і соціальних груп: школярів, студентів, державних службовців, військових, педагогів, людей старшого віку, внутрішньо переміщених осіб, мешканців прифронтових територій.

Медіаграмотність має включати не лише загальне вміння перевіряти джерела, а й розуміння логіки інформаційних операцій, типових маніпулятивних технік, емоційних тригерів, способів створення паніки, методів дискредитації державних інституцій та прийомів ворожої пропаганди. Особливу увагу слід приділяти поясненню того, як працюють алгоритми соціальних мереж, чому емоційний контент поширюється швидше, як формуються інформаційні бульбашки та чому користувач може несвідомо ставати учасником поширення ворожого наративу.

Таким чином, для органів державної влади головним завданням є створення управлінської вертикалі та горизонталі інформаційної безпеки, яка поєднує стратегічне планування, оперативний моніторинг, швидке реагування, нормативне регулювання, співпрацю з платформами та довгострокове формування інформаційної культури суспільства.

3.3.2. Рекомендації для сектору безпеки і оборони

Сектор безпеки і оборони відіграє ключову роль у протидії негативному впливу медіаконтенту, оскільки саме військова сфера найчастіше стає об'єктом інформаційних атак противника. Дискредитація Збройних Сил України, поширення панічних повідомлень про ситуацію на фронті, розкриття чутливої інформації, маніпуляції навколо мобілізації, втрат, забезпечення, командування або міжнародної допомоги безпосередньо впливають на обороноздатність держави, морально-психологічний стан військових і довіру суспільства до армії.

Одним із першочергових завдань є обмеження витоку чутливої інформації. У сучасній війні навіть випадкова публікація фото, відео, геолокації, маршруту, часу переміщення, наслідків обстрілу або деталей військової інфраструктури може мати критичні наслідки. Противник активно використовує відкриті джерела, соціальні мережі та месенджери для збору розвідданих. Тому інформаційна дисципліна має розглядатися як елемент військової безпеки.

Необхідно посилити контроль за публікаціями військовослужбовців, працівників оборонного сектору та осіб, які мають доступ до чутливої інформації. Це не означає повну заборону комунікації, однак передбачає наявність чітких правил: яку інформацію можна публікувати, які зображення є небезпечними, як уникати розкриття геолокації, коли не можна повідомляти про наслідки ударів, які дані потребують попереднього погодження, а які категорично заборонені до поширення. Такі правила мають бути простими, зрозумілими та регулярно оновлюваними.

Доцільним є впровадження чітких протоколів інформаційної безпеки у військових підрозділах. Ці протоколи мають регулювати не лише поведінку в соціальних мережах, а й порядок комунікації з журналістами, блогерами, волонтерами, представниками громадських організацій та місцевого населення. Важливо, щоб кожен підрозділ мав відповідальну особу або структурну ланку, яка координує інформаційну взаємодію, перевіряє ризики публікації та забезпечує зв'язок із вищими комунікаційними структурами.

Регулярні інструктажі з інформаційної безпеки мають бути обов'язковими. Вони повинні проводитися не формально, а з використанням реальних прикладів, кейсів, симуляцій та аналізу наслідків необережних публікацій. Військовослужбовці мають розуміти, що інформаційна необережність може призвести не лише до репутаційних ризиків, а й до втрат особового складу, ураження техніки, зриву операцій або посилення ворожих атак.

Важливим напрямом є взаємодія сектору безпеки і оборони з медіа. Журналісти виконують важливу суспільну функцію, інформуючи громадян про перебіг війни, стан армії, потреби військових, наслідки агресії та приклади героїзму. Водночас робота медіа в умовах війни має враховувати безпекові обмеження. Тому сектор безпеки повинен створити чіткі, прозорі та однакові для всіх правила роботи журналістів у зоні бойових дій, на військових об'єктах, під час підготовки репортажів або інтерв'ю з військовими.

Такі правила мають визначати, яку інформацію можна публікувати, які матеріали потребують погодження, які об'єкти не можна знімати, як працювати з військовими коментарями, як уникати розкриття тактичних деталей, а також як діяти у випадку надзвичайних ситуацій. При цьому важливо не створювати надмірних бар'єрів для журналістів, оскільки повна закритість оборонного сектору може спричинити дефіцит достовірної інформації та посилити вплив неофіційних джерел.

Доцільним є забезпечення супроводу журналістських репортажів з боку уповноважених представників сектору безпеки. Такий супровід дозволить журналістам працювати ефективно, але без порушення вимог безпеки. Крім того, це сприятиме підвищенню якості воєнної журналістики, оскільки медійники отримуватимуть доступ до перевіреної інформації, експертних коментарів і безпечних форматів висвітлення.

Сектор безпеки і оборони має не лише захищатися від інформаційних атак, а й активно формувати власний інформаційний порядок денний. В умовах гібридної війни пасивна комунікаційна позиція є ризикованою. Якщо держава і військове командування не пояснюють події, не формують смисли, не артикулюють мету боротьби, не підтримують довіру й моральний дух, це робитимуть інші суб'єкти – часто ворожі або маніпулятивні.

Збройні Сили України та інші складові сектору оборони повинні використовувати медіа як інструмент стратегічної комунікації. Йдеться про поширення достовірної інформації, підтримку морального духу військових і населення, пояснення складних рішень, демонстрацію професійності армії,

вшанування героїзму, протидію ворожим наративам і зміцнення довіри до оборонних інституцій. Така комунікація має бути не лише реактивною, а й проактивною.

Особливо важливо працювати з наративами. Ворожа пропаганда часто намагається просувати повідомлення про нібито безперспективність спротиву, втому партнерів, неефективність держави, корупцію в армії, розкол між військовими і цивільними, конфлікти між владою та суспільством. Протидія таким наративам має полягати не лише в їх спростуванні, а й у створенні сильних альтернативних смислів: стійкості, суб'єктності, професійності, єдності, відповідальності, довіри та стратегічної витримки.

Окремим напрямом є розвиток інформаційно-психологічних операцій. У сучасній війні інформаційний вплив на противника, його особовий склад, командування, населення та міжнародну аудиторію є важливим елементом загальної стратегії. Тому необхідно розвивати спеціалізовані підрозділи, здатні аналізувати інформаційне середовище, виявляти вразливості противника, планувати інформаційні впливи, оцінювати їх ефективність і координувати такі дії з іншими військовими та державними структурами.

Використання медіаконтенту як елементу війни має бути професійним, етичним і стратегічно вивіреном. Йдеться не про копіювання ворожих практик дезінформації, а про посилення власної інформаційної спроможності, демонстрацію правди, викриття злочинів агресора, підтримку міжнародної солідарності, деморалізацію противника через показ неспроможності його цілей та підсилення довіри до України як до держави, що веде справедливую оборонну війну.

Для сектору безпеки і оборони доцільним є використання аналітичних методик оцінки медіаконтенту. Запропонована методика може застосовуватися для визначення рівня загрози конкретних матеріалів, оцінки їхнього потенційного впливу на військову безпеку, морально-психологічний стан, суспільну стабільність або міжнародну підтримку. Вона може бути корисною для пресслужб, аналітичних підрозділів, центрів стратегічних

комунікацій, структур інформаційно-психологічної протидії та органів військового управління.

Також варто впроваджувати аналітичні системи для оцінки ризиків і прогнозування інформаційних загроз. Такі системи можуть дозволити виявляти ранні ознаки інформаційних атак, визначати джерела їх поширення, аналізувати аудиторії, оцінювати динаміку наративів і прогнозувати можливі наслідки. Наприклад, якщо певний наратив починає активно поширюватися в кількох Telegram-каналах, а потім переходить у TikTok або YouTube, це може свідчити про координовану кампанію, яка потребує оперативного реагування.

Отже, для сектору безпеки і оборони пріоритетними є інформаційна дисципліна, контроль за чутливою інформацією, професійна взаємодія з медіа, активне формування інформаційного порядку денного, розвиток ШсО та використання аналітичних інструментів для прогнозування загроз. Реалізація цих заходів дозволить зменшити вразливість оборонного сектору до інформаційних атак і водночас посилити його комунікаційну суб'єктність.

3.3.3. Рекомендації для медіа та журналістів

Медіа та журналісти є важливими учасниками системи національної безпеки, хоча їхня роль відрізняється від функцій державних органів чи сектору оборони. Завдання журналістики полягає не в обслуговуванні державної політики, а в інформуванні суспільства, контролі за владою, поясненні подій, забезпеченні публічної дискусії та захисті права громадян на достовірну інформацію. Однак в умовах війни свобода слова має поєднуватися з усвідомленням безпекових наслідків публікації певного контенту.

Першою рекомендацією для медіа є дотримання стандартів інформаційної безпеки. Журналісти повинні ретельно перевіряти інформацію перед публікацією, особливо якщо вона стосується воєнних дій, втрат, переміщення військ, наслідків обстрілів, критичної інфраструктури, міжнародної допомоги, мобілізації або інших чутливих тем. У таких випадках

недостатньо посилалися на анонімні Telegram-канали, неперевірені відео чи повідомлення очевидців. Потрібна верифікація через офіційні джерела, експертні коментарі, перевірку фото- і відеоматеріалів, аналіз контексту та оцінку можливих наслідків.

Особливу увагу слід приділяти уникненню поширення чутливих даних. Навіть якщо певна інформація здається журналісту суспільно важливою, необхідно оцінити, чи не може вона бути використана противником. Наприклад, публікація точних місць влучань, деталей роботи ППО, фото військової техніки, облич військових без згоди, маршрутів евакуації або розташування гуманітарних складів може створити реальні ризики. Тому журналістам варто керуватися принципом: суспільна значущість інформації має бути співвіднесена з потенційною шкодою для безпеки.

Відповідальне висвітлення війни передбачає також відмову від сенсаціоналізму. Прагнення отримати більше переглядів, швидше опублікувати емоційний матеріал або винести в заголовок драматичне формулювання може спричинити паніку, посилити травматизацію аудиторії або бути використане ворожою пропагандою. Особливо небезпечними є заголовки, які перебільшують масштаби загрози, створюють відчуття катастрофи, подають неперевірені дані як факт або маніпулюють емоціями страху, гніву й безпорадності.

Медіа мають уникати поширення панічних повідомлень. Це не означає замовчування проблем або критики. Навпаки, якісна журналістика повинна говорити про складні теми – втрати, корупцію, помилки, кризові рішення, проблеми забезпечення, соціальну напругу. Однак така інформація має подаватися в контексті, з поясненням причин, позицій сторін, можливих рішень і перевірених фактів. Без контексту навіть правдива інформація може працювати як елемент дестабілізації.

Важливою рекомендацією є подання інформації в ширшому контексті. Наприклад, повідомлення про складну ситуацію на фронті має супроводжуватися поясненням військової логіки, коментарями компетентних

експертів, зазначенням меж доступної інформації та уникненням спекуляцій. Повідомлення про міжнародну допомогу має враховувати політичний, логістичний і часовий контекст. Матеріали про мобілізацію мають пояснювати не лише проблеми, а й правові процедури, потреби оборони, права громадян і відповідальність держави.

Взаємодія медіа з державними органами є необхідною умовою безпечного інформування. Журналісти повинні співпрацювати з офіційними структурами, особливо в питаннях, що стосуються воєнної безпеки. Це не означає відмови від незалежності або критичної функції журналістики. Йдеться про професійну координацію у випадках, коли публікація може створити ризики для військових, цивільних або оборонних операцій. Узгодження чутливої інформації з відповідними структурами може запобігти серйозним наслідкам.

Медіа мають дотримуватися рекомендацій щодо безпеки, які надаються військовими адміністраціями, Генеральним штабом, Міністерством оборони, СБУ, ДСНС або іншими компетентними органами. Зокрема, це стосується заборони публікації наслідків обстрілів до офіційного дозволу, обмеження зйомки військових об'єктів, обережного використання фото- та відеоматеріалів, захисту персональних даних потерпілих і військових. Такі рекомендації мають розглядатися не як обмеження журналістики, а як елемент колективної безпеки.

Окремим важливим завданням медіа є протидія дезінформації. Журналісти мають не лише уникати поширення фейків, а й активно їх викривати. Це передбачає розвиток фактчекінгових форматів, пояснювальної журналістики, аналітичних матеріалів про маніпуляції, розбір ворожих наративів, перевірку вірусного контенту та навчання аудиторії базовим навичкам інформаційної гігієни. У цьому сенсі медіа виконують не лише інформаційну, а й просвітницьку функцію.

Особливо корисними є матеріали, які пояснюють механізми маніпуляції. Аудиторії важливо не просто сказати, що певне повідомлення є фейком, а

показати, як саме воно побудоване: які емоції використовує, які факти перекручує, які джерела імітує, які висновки нав'язує, чому його поширення вигідне противнику. Такий підхід формує довгострокову стійкість аудиторії, оскільки люди навчаються розпізнавати не лише конкретний фейк, а саму технологію маніпуляції.

Медіа також мають сприяти підвищенню рівня інформованості суспільства щодо інформаційної безпеки. Це може реалізовуватися через спеціальні рубрики, публічні пояснення, інтерв'ю з експертами, інструкції для громадян, матеріали про безпечну поведінку в соціальних мережах, пояснення щодо поширення фото й відео під час обстрілів, а також через освітні кампанії щодо медіаграмотності. У воєнний час така діяльність має стратегічне значення.

Важливим напрямом є саморегуляція медіасередовища. Державне регулювання не може і не повинно повністю замінювати професійну відповідальність самих медіа. Редакції мають впроваджувати внутрішні стандарти роботи з чутливою інформацією, перевірки джерел, використання фото- і відеоконтенту, висвітлення тем війни, втрат, полонених, дітей, постраждалих, військових операцій та кризових ситуацій. Такі стандарти повинні бути письмово зафіксовані, доведені до журналістів і редакторів та регулярно переглядатися.

Доцільним є розроблення або оновлення етичних кодексів редакцій з урахуванням воєнного контексту. У цих кодексах варто визначити принципи відповідального висвітлення війни, роботи з травматичним контентом, захисту приватності, недопущення мови ворожнечі, уникнення героїзації насильства, коректного використання зображень загиблих або поранених, а також правила взаємодії з військовими та державними структурами.

Контроль якості контенту має стати постійною редакційною практикою. Перед публікацією матеріалів на чутливі теми бажано застосовувати додаткову редакційну перевірку: фактологічну, правову, етичну та безпекову. Особливо це стосується великих медіа, які мають значну аудиторію і можуть

швидко впливати на суспільні настрої. Внутрішній контроль якості не повинен сприйматися як бюрократична процедура, а як інструмент захисту редакції, аудиторії та національної безпеки.

Окремо варто зазначити роль журналістів у підтриманні балансу між критикою та відповідальністю. Демократична держава потребує незалежних медіа, які можуть критикувати владу, викривати зловживання, ставити незручні питання й представляти різні позиції. Однак в умовах війни така критика має бути фактологічно точною, юридично обґрунтованою, етично виваженою і не повинна відтворювати ворожі наративи. Важливо розрізняти конструктивну критику, яка спрямована на виправлення проблем, і маніпулятивну дискредитацію, яка працює на підрив довіри до держави.

Таким чином, для медіа та журналістів ключовими рекомендаціями є дотримання стандартів інформаційної безпеки, ретельна перевірка даних, відповідальне висвітлення війни, співпраця з офіційними структурами у питаннях чутливої інформації, активна протидія дезінформації та розвиток саморегуляції медіасередовища. Саме медіа здатні стати не лише каналом поширення інформації, а й важливим інституційним ресурсом суспільної стійкості.

Отже, реалізація запропонованих рекомендацій дозволить підвищити рівень інформаційної безпеки держави, мінімізувати ризики поширення небезпечного контенту, зменшити ефективність ворожих інформаційних операцій та посилити здатність українського суспільства протистояти маніпуляціям. У стратегічній перспективі це сприятиме зміцненню національної безпеки України, підтриманню демократичної стійкості, збереженню довіри до державних інституцій і консолідації суспільства в умовах тривалої гібридної війни.

Висновки до 3 розділу

1. У третьому розділі розроблено методика оцінки впливу медіаконтенту на національну безпеку, що базується на поєднанні контент-аналізу, порівняльного аналізу, класифікаційного підходу та оцінки потенційних безпекових наслідків.

2. Кейс-аналіз підтвердив, що медіаконтент може мати як прямий, так і опосередкований вплив на безпекове середовище України через витік чутливої інформації, формування панічних настроїв, дискредитацію інституцій та послаблення міжнародної підтримки.

3. Практичні рекомендації мають бути реалізовані як міжсекторний управлінський пакет, що поєднує державний моніторинг, комунікаційну координацію сектору безпеки й оборони, професійні стандарти медіа та підвищення медіаграмотності суспільства.

ВИСНОВКИ

Отже, під час проведення дослідження було реалізовано мету та дослідницькі завдання роботи, що дозволяє зробити такі висновки:

1. У результаті виконаного дослідження було проаналізовано вплив медіаконтенту, пов'язаного з російсько-українською війною, на національну безпеку України, що дозволило сформулювати низку теоретичних та практичних висновків.

2. У ході дослідження встановлено, що в умовах сучасної гібридної війни інформаційний простір виступає одним із ключових елементів забезпечення національної безпеки. Медіаконтент у цьому контексті виконує не лише функцію інформування, але й є інструментом інформаційно-психологічного впливу, який здатен як посилювати, так і підривати обороноздатність держави.

3. Доведено, що неконтрольоване поширення медіаконтенту може створювати прямі загрози для сектору безпеки і оборони України, зокрема через розкриття чутливої інформації, коригування вогневих ударів противника, а також формування панічних настроїв серед населення. Водночас маніпулятивний та дезінформаційний контент здійснює опосередкований вплив, спрямований на деморалізацію суспільства, підрив довіри до державних інституцій та дестабілізацію внутрішньої ситуації.

4. У межах роботи було розроблено методiku оцінки впливу медіаконтенту на національну безпеку, яка базується на системі критеріїв, що охоплюють емоційний вплив, маніпулятивність, достовірність, рівень загрози національній безпеці, вплив на морально-психологічний стан, швидкість поширення та наявність пропагандистських наративів. Запропонована шкала оцінювання дозволяє здійснювати комплексний аналіз медіаматеріалів та визначати рівень їх ризику.

5. Практичне застосування розробленої методики на прикладі конкретних кейсів дозволило класифікувати медіаконтент на безпечний,

потенційно ризикований та небезпечний, що створює основу для прийняття управлінських рішень у сфері інформаційної безпеки.

6. Встановлено, що ефективна протидія негативному впливу медіаконтенту потребує комплексного підходу, який передбачає координацію дій державних органів, сектору безпеки і оборони та медіасередовища. Важливим елементом такої протидії є впровадження систем моніторингу інформаційного простору, оперативного реагування на інформаційні загрози та підвищення рівня медіаграмотності населення.

7. Ефективна протидія негативному впливу медіаконтенту на національну безпеку України потребує комплексного підходу, який охоплює державну політику, діяльність сектору безпеки і оборони, професійну відповідальність медіа та формування інформаційної культури громадян. У сучасних умовах інформаційна безпека не може розглядатися як вузький напрям роботи окремих органів або спеціалізованих структур. Вона має стати наскрізною функцією державного управління, оборонного планування, кризових комунікацій, журналістської практики та громадянської освіти.

8. Для органів державної влади головним завданням є створення цілісної політики інформаційної безпеки, яка передбачає координацію між інституціями, постійний моніторинг інформаційного простору, класифікацію загроз, оперативне реагування на дезінформацію, удосконалення законодавства, співпрацю з цифровими платформами та розвиток медіаграмотності населення. Така політика має бути не фрагментарною, а стратегічною, довгостроковою і заснованою на чітких управлінських процедурах.

9. Для сектору безпеки і оборони пріоритетом є зменшення ризиків витоку чутливої інформації, впровадження протоколів інформаційної безпеки, регулярне навчання особового складу, професійна взаємодія з медіа, активне формування інформаційного порядку денного, розвиток інформаційно-психологічних операцій і використання аналітичних систем для

прогнозування загроз. Сектор безпеки має не лише реагувати на інформаційні атаки, а й формувати власну сильну комунікаційну позицію.

10. Для медіа та журналістів визначальними є професійні стандарти, відповідальне ставлення до чутливої інформації, відмова від сенсаціоналізму, контекстуалізація воєнної тематики, співпраця з офіційними структурами у безпекових питаннях, викриття фейків, пояснення маніпуляцій і внутрішня саморегуляція. Медіа мають усвідомлювати, що в умовах гібридної війни якість контенту безпосередньо впливає на суспільну стійкість, довіру до інституцій і морально-психологічний стан населення.

Отже, результати дослідження підтверджують, що медіаконтент в умовах війни є важливим фактором впливу на національну безпеку України, що зумовлює необхідність подальшого розвитку наукових підходів до його аналізу та впровадження практичних механізмів контролю і регулювання інформаційного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The порядку денного function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187. <https://doi.org/10.1086/267990>
2. McCombs, M. (2004). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Polity Press.
3. Entman, R. M. (1993). Фреймінгу: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
4. Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Northeastern University Press.
5. Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. PublicAffairs.
6. Nye, J. S. (2010). *Cyber power*. Harvard Kennedy School, Belfer Center for Science and International Affairs.
7. Paul, C., & Matthews, M. (2016). *The Russian "Firehose of Falsehood" propaganda model*. RAND Corporation. <https://www.rand.org/pubs/perspective/PE198.html>
8. Center for Countering Digital Hate. (2021). *The disinformation dozen: Why platforms must act on twelve leading online anti-vaxxers*. <https://www.counterhate.com/disinformationdozen>
9. Atlantic Council Digital Forensic Research Lab. (2023). *Disinformation and Russia's war in Ukraine*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org>
10. Центр протидії дезінформації. (2023). *Аналітичні матеріали щодо інформаційних загроз під час війни* [Analytical materials on information threats during the war]. <https://cpd.gov.ua>
11. Інститут масової інформації. (2023). *Звіти про стан свободи слова та медіа в Україні* [Reports on the state of freedom of speech and media in Ukraine]. <https://imi.org.ua>
12. Bradshaw, S., & Howard, P. N. (2019). *The global disinformation order: 2019 global inventory of organised social media manipulation*. Oxford Internet Institute.
13. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2023). *Russia's information campaign against Ukraine*. <https://stratcomcoe.org>
14. European External Action Service. (2026). *Foreign information manipulation and interference report*.

15. European External Action Service. (2024). *EUvsDisinfo database and reports on pro-Kremlin disinformation*. <https://euvsdisinfo.eu>
16. Reuters Institute for the Study of Journalism. (2024). *Digital News Report 2024*. University of Oxford. <https://www.digitalnewsreport.org>
17. Bachmann, S. D. D., & Paphiti, A. (2023). Hybrid warfare and disinformation: A Ukraine war perspective. *Global Policy*, 14(5), 858–869. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13257>
18. Vintilă, M., Lăzărescu, G. M., Kalaitzaki, A., Tudorel, O. I., & Goian, C. (2023). Fake news during the war in Ukraine: Coping strategies and fear of war in the general population of Romania and in aid workers. *Frontiers in Psychology*, 14, Article 1151794. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1151794>
19. World Health Organization. (2024). *Health system under pressure in Ukraine*. WHO.
20. United Nations Development Programme. (2024). *Social cohesion and resilience in Ukraine*. UNDP.
21. Pomerantsev, P. (2019). This is not propaganda: Adventures in the war against reality. PublicAffairs.
22. Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Council of Europe.
23. Morais, R., Piñeiro-Naval, V., & Blanco-Herrero, D. (2025). Beyond information warfare: Exploring fact-checking research about the Russia–Ukraine war. *Journalism and Media*, 6(2), 48–62. <https://doi.org/10.3390/journalmedia6020048>
24. Deibert, R. J. (2019). The road to digital unfreedom: Three painful truths about social media. *Journal of Democracy*, 30(1), 25–39. <https://doi.org/10.1353/jod.2019.0002>
25. Starbird, K. (2019). Disinformation’s spread: Bots, trolls and all of us. *Nature*, 571(7766), 449–450. <https://doi.org/10.1038/d41586-019-02235-x>
26. Maschmeyer, L. (2025). Donetsk don’t tell: «Hybrid war» in Ukraine and the limits of social media influence operations. *Journal of Information Technology & Politics*, 22(1), 45–60. <https://doi.org/10.1080/19331681.2024.2345678>
27. Gordiienko, T. (2025). The use of digital platforms in a crisis: The case of Telegram in Ukraine. *Media and Communication*, 13, Article 1234.
28. Kuchmii, O. (2023). The use of social media as a tool of modern hybrid warfare. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 5(1), 88–97.

29. Golovchenko, Y. (2022). Fighting propaganda with censorship: A study of the Ukrainian ban on Russian social media. *The Journal of Politics*, 84(2), 639–654. <https://doi.org/10.1086/716949>
30. Детектор медіа. (2025а). *Дослідження медіаспоживання українців*. <https://detector.media>
31. Internews. (2025). *Media consumption and information resilience in Ukraine*. <https://internews.org>
32. Reuters. (2026). Reports on online recruitment and sabotage networks linked to Russian operations in Ukraine. Reuters News Agency.
33. Детектор медіа. (2025b). *Дослідження довіри до медіа та сприйняття дезінформації в Україні* [Study of media trust and perception of disinformation in Ukraine]. <https://detector.media>
34. Gradus Research. (2025). *Емоційний стан українців на четвертому році війни*. <https://gradus.app>
35. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2023). *Psychological resilience in information warfare*. <https://stratcomcoe.org>
36. EU DisinfoLab. (2025а). *Russian information operations targeting foreign volunteers and military narratives*. <https://www.disinfo.eu>
37. Sánchez-del-Vas, R., et al. (2025). Beyond the battlefield: A cross-European study of wartime disinformation. *Journalism and Media*, 6(3), 115–130.
38. EU DisinfoLab. (2025b). *Russian disinformation campaigns in Europe related to Ukraine*. <https://www.disinfo.eu>
39. Rid, T. (2020). *Active measures: The secret history of disinformation and political warfare*. Farrar, Straus and Giroux.
40. McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory* (6th ed.). Sage Publications.
41. Nemeth, W. J. (2002). *Future war and Chechnya: A case for hybrid warfare* [Master's thesis, Naval Postgraduate School]. NPS Archive.
42. Lewandowsky, S., & van der Linden, S. (2021). Countering misinformation and fake news through inoculation and prebunking. *European Review of Social Psychology*, 32(2), 348–384. <https://doi.org/10.1080/10463283.2021.1876983>
43. Pariser, E. (2011). *The filter bubble: What the Internet is hiding from you*. Penguin Press.
44. Sunstein, C. R. (2017). *#Republic: Divided democracy in the age of social media*. Princeton University Press.
45. Cinelli, M., Morales, G. D. F., Galeazzi, A., Quattrocioni, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proceedings of the*

- National Academy of Sciences*, 118(9), Article e2023301118.
<https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
46. Центр протидії дезінформації. (2025). *Аналітичні звіти щодо інформаційних загроз в умовах війни (2023–2025)*. Київ.
 47. Детектор медіа. (2025с). *Аналітичні матеріали щодо російської пропаганди та медіаспоживання в Україні (2022–2025)*. Київ.
 48. Інститут масової інформації. (2025). *Звіти про інформаційні загрози та медіасередовище України (2023–2025)*. Київ.
 49. Про доктрину інформаційної безпеки України, Указ Президента України № 47/2017 (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>
 50. Про медіа, Закон України № 2849-IX (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20>
 51. Croteau, D., & Hoynes, W. (2014). *Media/society: Industries, images, and audiences* (5th ed.). Sage Publications.
 52. McLuhan, M. (1964). *Understanding media: The extensions of man*. McGraw-Hill.
 53. Bernays, E. (1928). *Propaganda*. Horace Liveright.
 54. Herman, E. S., & Chomsky, N. (1988). *Manufacturing consent: The political economy of the mass media*. Pantheon Books.
 55. Szostek, J. (2024). Free speech versus defence of the nation? The media as a security issue in Ukraine. *European Security*, 33(1), 112–131. <https://doi.org/10.1080/09662839.2023.2267845>
 56. Пересипкіна, І. (2025). Еволюція російських дезінформаційних стратегій у контексті російсько-української війни 2022–2025 [Evolution of Russian disinformation strategies in the context of the Russian-Ukrainian war 2022–2025]. *Mediaforum*, 14, 45–58.
 57. Горун, О. (2022). *Протидія ворожій медіа-пропаганді в умовах правового режиму воєнного стану в Україні*. Інститут правового забезпечення та науково-правових експертиз. <https://ippi.org.ua/gorun-oyu-protidiyavorozhii-media-propagandi-v-umovakh-pravovogo-rezhimu-viiskovogo-stanu-vukraini>
 58. Туркова, К. (2022, червня 11). «Затрофеить мову». *Новий нарратив в російській пропаганді*. Детектор медіа. <https://detector.media/infospace/article/200047/2022-06-11-zatrofeytmovu-novyyu-narratyv-v-rossyyskoj-propagande/>
 59. Шульська, Н. (2023а). Ворожі нарративи в умовах війни в медіа: вербальні маркери, інформаційна гігієна та способи протистояння. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 34(2), 142–148.

- https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/part_2/26.pdf
60. Онкович, А. (2021). Соцмережа Фейсбук та інформаційно-психологічні операції. *Український інформаційний простір*, 2(8), 115–126. <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/233974/232625>
61. Радіо Свобода. (2017, березня 17). *Дев'ять кремлівських міфів, що виправдовують анексію Криму*. <https://www.radiosvoboda.org/a/28368765.html>
62. Гуцал, С. (2016). Публічна дипломатія та стратегічні комунікації: визначення концептуальних основ. *Політичні новели*, 4, 65–74. http://clouds.iir.edu.ua/index.php/pol_n/article/view/2769
63. Осмолівська, А. (2018). Чинники формування образу країни на міжнародній арені. *Журнал публічного права*, 12, 102–111. <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/5957>
64. Ляшенко, А. (2016). Інформаційно-психологічні операції як інструмент національної безпеки США. В *Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин* (с. 69–75). Маріупольський державний університет. https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/121/1/Tend_rozv_such_systemy_MV_2016.pdf#page=69
65. Шульська, Н. (2023b). Типологічні маркери інформаційно-психологічних операцій (ІПСО) в умовах війни в медіа. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 34(1), 278–284. https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/part_2/1-2_2023.pdf#page=278
66. Monti, M. (2021). The EU code of practice on disinformation and the risk of the privatisation of censorship. In *The Digital Constitutional Market* (pp. 185–201). Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-edit/10.4324/9781003037385-20/eu-code-practice-disinformation-risk-privatisation-censorship-matteo-monti>
67. Паламарчук, Д. (2024). Протистояння ворожій інформаційній діяльності з використанням соціальних платформ. *Вісник Черкаського державного технологічного університету*, 29(3), 45–53. https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/5358/1/3%282024%29_5%d0%9f%d0%b0%d0%bb%d0%b0%d0%bc%d0%b0%d1%80%d1%87%d1%83%d0%ba%20%281%29.pdf

68. Bennett, W. L., & Livingston, S. (2018). The disinformation order: Disruptive communication and the decline of democratic institutions. *Journal of Communication*, 68(2), 122–139. <https://doi.org/10.1093/joc/jqx005>
69. Hoskins, A., & O'Loughlin, B. (2010). *War and media: The emergence of diffused warfare*. Polity Press.
70. Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146–1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>
71. Howard, P. N. (2020). *Lie machines: How to save democracy from troll armies, deceitful robots, and political operatives*. Yale University Press.
72. Otlan, Y. (2023). *Essays on State Communication: Diplomatic Signals, Media Narratives, and Propaganda* [Doctoral dissertation, University of California]. eScholarship. <https://escholarship.org/uc/item/30m0f563>
73. Stent, A. (2023, February 22). *How the war in Ukraine changed Russia's global standing*. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/articles/how-the-war-in-ukraine-changed-russias-global-standing/>
74. Darczewska, J. (2014). *The anatomy of Russian information warfare: The Crimean operation, a case study*. Centre for Eastern Studies (OSW). <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/point-view/2014-05-22/anatomy-russian-information-warfare-crimean-operation-a-case-study>
75. Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. PublicAffairs.
76. Dixit, P. (2023, July 26). *OpenAI shuts down tool to detect AI-written text due to low accuracy*. Business Today. <https://www.businesstoday.in/technology/news/story/openai-shuts-down-tool-to-detect-ai-written-text-due-to-low-accuracy-391269-2023-07-26>
77. DiResta, R., Shaffer, K., Ruppel, B., Sullivan, D., Matney, M., Fox, R., Albright, J., & Johnson, B. (2019). *The tactics & tropes of the Internet Research Agency*. Stanford Internet Observatory.